

ΠΑΙΔΙΚΟ ΙΧΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Μαρία Κωνσταντινοπούλου

MSc in Child Psychology

*BTEC in Learning difficulties & behaviour
problems*

BSc in Psychology

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από τα τέλη του 19ου αιώνα, τα παιδικά ιχνογραφήματα που ως τότε αντιμετώπιζονταν ως μουτζούρες, άρχισαν να αποτελούν **αντικείμενο έρευνας**

Σ' αυτές τις έρευνες συνέβαλε η ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για το παιδί και τον έφηβο και ειδικότερα η αναγνώριση της επιστήμης της παιδοψυχολογίας.

Ο πιο γνωστός εκφραστής αυτής της αναπτυξιακής-ψυχολογικής προσέγγισης είναι ο **Henri Luquet**, ο οποίος εφάρμοσε τη **μακρόχρονη παρατήρηση**, σε **1700 ιχνογραφήματα** της κόρης του, από την ηλικία των 3-10 ετών και διαπίστωσε πως **τη στιγμή που το παιδί ιχνογραφεί δεν παρατηρεί άμεσα το αντικείμενο που έχει μπροστά του αλλά ενεργεί βάσει ενός εσωτερικού προτύπου.**

- Τη δεκαετία του **1920**, (**ψυχαναλυτικές προσεγγίσεις**), άρχισαν να εμφανίζονται τα τεστ που στη συνέχεια αξιοποιήθηκαν και για τη διερεύνηση της **προσωπικότητας** και ονομάστηκαν **προβολικά**.
- η **Florence Goodenough 1926** το τεστ **Ζωγράφισε έναν Άνθρωπο**, μη λεκτικό τρόπο για να αξιολογήσει την ωριμότητα και τη νοημοσύνη των παιδιών.
- **Προβλήματα** αυτής της προσέγγισης
 - 1) η **αποσύνδεση των ιχνογραφημάτων από τη μελέτη των προθέσεων** και από το **πλαίσιο**
 - 2) **αντιμετωπιζόταν ως μία πρώιμη μορφή της ενήλικης αναπαραστατικής ζωγραφικής**

- Όταν οι ερευνητές αντιμετώπισαν την παιδική τέχνη ως μία **αυτόνομη μορφή τέχνης**, έστρεψαν το **ενδιαφέρον** από το ίδιο το **ιχνογράφημα** στο **παιδί-δημιουργό** του.
- Την αρχή έκανε ο δάσκαλος καλλιτεχνικών **Franz Cizek: 1936**
- *" η παιδική τέχνη θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ξεχωριστή μορφή τέχνης, σε επίπεδο αισθητικό και οι ενήλικες δεν πρέπει να επεμβαίνουν και να κατευθύνουν το παιδί"*.
- Σταδιακά το ενδιαφέρον άρχισε να μετατοπίζεται στη **μελέτη των νοητικών διεργασιών** του παιδιού και στη διερεύνηση των **επιλογών** του κατά την **ιχνογράφηση**.
- **Vygotsky** :
"τα παιδιά ζωγραφίζουν και ταυτόχρονα λένε μία ιστορία", επισημαίνοντας την άμεση σχέση του **ιχνογραφήματος** με τον **λόγο** του παιδιού.

Το 1969 ο γερμανός **ψυχολόγος** Rudolf **Arnheim** έκδωσε το βιβλίο του **Οπτική Σκέψη**:

*όλη η σκέψη στηρίζεται στην οπτική αντίληψη και η διχοτομία μεταξύ **όρασης** και **σκέψης** δεν υφίσταται.*

Το παιδί κάνει επιλογές, αφαιρέσεις και γενικεύσεις αυτών που αντιλαμβάνεται με την όραση.

Και σ' αυτό το πλαίσιο, αμφισβητώντας την αντίληψη ότι τα παιδιά ζωγραφίζουν ό,τι γνωρίζουν, **επισήμανε πως τα παιδιά ζωγραφίζουν ό,τι βλέπουν.**

Οι ερευνητές κατέρριψαν τον μύθο του **αθώου παιδικού ματιού** και έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στη **διαδικασία της ιχνογράφησης**.

Το **1972**, στις ΗΠΑ, ο παιδαγωγός **Elliot Eisner** αναγνώρισε τη σημασία της

καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στη μάθηση του παιδιού

και επισήμανε την αξία της **«μυστικής» συζήτησης** κάθε παιδιού με το ιχνογράφημά του και του ξεδιπλώματος σκηνών από την καθημερινή του **ζωή**, αλλά και τη **φαντασία**.

Το **1976** ο Αμερικανός φιλόσοφος **Nelson Goodman**,
έκδωσε το βιβλίο του **Οι γλώσσες της τέχνης**,
*το παιδί δεν προσπαθεί να αποδώσει τα αντικείμενα
με τρόπο που να θυμίζει την πραγματικότητα αλλά
με συμβολικό τρόπο.*

Το έργο του επηρέασε τόσο τη **γνωστική** όσο και τη **σημειωτική** προσέγγιση
στην κατανόηση των ιχνογραφημάτων.

Γνωστική προσέγγιση-Μοτίβα/Σύμβολα

Τη δεκαετία του **1970** το ιχνογράφημα άρχισε να αποτελεί εργαλείο διερεύνησης της διαδικασίας επίλυσης προβλημάτων

Η ψυχολόγος **Jaqueline Goodnow**, πρότεινε την **Γραμματική της δράσης**.

Σύμφωνα με αυτήν το παιδικό ιχνογράφημα αποτελείται από **μοτίβα**, τα οποία συνδυάζονται με συγκεκριμένο **τρόπο** και δημιουργούν ένα **σύνολο**.

Το παιδί με τη **διαφοροποίηση** κάποιων στοιχείων στο μοτίβο του, **επιλύει τις γνωστικές συγκρούσεις** ή δημιουργεί «εναλλακτικά γνωστικά μοντέλα»

Η παιδαγωγός **Haas Dyson**, επηρεασμένη μέσω της εθνογραφικής έρευνας,

υποστήριξε πως η δημιουργία **συμβόλων** βρίσκεται στο **κέντρο της ανθρώπινης ύπαρξης** και παράλληλα, επισημαίνοντας τις σχέσεις **ζωγραφικής - γραφής**, τόνισε τη σημασία του ιχνογραφήματος ως μέσου που δίνει **γραφική φωνή (graphic voice) στις προθέσεις του παιδιού.**

Αναπαριστά πιο άμεσα τη σκέψη.

Σημειωτική προσέγγιση

Τη δεκαετία του 1990, η κρίση της αναπαράστασης οδήγησε τους ερευνητές σε πιο εναλλακτικές προσεγγίσεις, με επικρατέστερη τη **Σημειωτική**

(ο τρόπος δημιουργίας νοήματος)

Ο **Gunther Kress**, παρατηρώντας τα ίδια του τα παιδιά, επισήμανε πως δρουν **πολύτροπα** και ότι είναι αδύνατο να διαχωριστεί το **σώμα** και η **δράση** από το **νου** και τη **νοητική δράση**.

Ακόμα υποστήριξε, πως μέσα από τα ιχνογραφήματά τους, τα παιδιά **παράγουν** και **αφηγούνται** με **εικόνες ιστορίες** ανάλογα με το θέμα που θα τους δοθεί.

Καθώς ένα παιδί ζωγραφίζει αποτυπώνει την **πραγματικότητα**, όπως τη **βλέπει** αλλά και όπως τη **βιώνει**.

Σε αυτά τα πλαίσια, προτάθηκε το μοντέλο της **Γραμματικής του Οπτικού Σχεδίου** για την **περιγραφή και την ανάλυση** των παιδικών ιχνογραφημάτων.

«Αντιμετωπίζει τα σημεία ως συνδέσεις νοημάτων»

Οι εικόνες στην προσέγγιση αυτή δημιουργούν σχέσεις και επικοινωνούν μηνύματα.

Το επικοινωνιακό νόημα της έννοιας «σχολείο» για πχ, παραπέμπει σε κάτι που δάσκαλοι, μαθητές και γονείς μπορούν να ερμηνεύσουν με τον ίδιο τρόπο.

(ερμηνεύεται **περιγραφικά**)

Την ίδια στιγμή το υποτακτικό νόημα της έννοιας «σχολείο» για καθεμιά από αυτές τις κοινωνικές ομάδες διαφέρει, όπως διαφέρει η έννοια «σχολείο» ανάμεσα σε διαφορετικές παρέες μαθητών, γονείς από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, πολιτισμικά υπόβαθρα κλπ.

(ερμηνεύεται **αναστοχαστικά**)

Ορολογία

Σχέδιο αναπαράσταση αντικειμένου, πάνω σε μια επιφάνεια, με γραμμές και με σύμβολα, σε φυσικό μέγεθος ή υπό κλίμακα και με τη βοήθεια γραφικών οργάνων.

Ιχνογράφημα αναπαράσταση κάποιας μορφής ή αντικειμένου με απλές γραμμές μολυβιού συνήθως χωρίς χρώματα.

Ζωγραφιά αναπαράσταση εικόνας, πράγματος, προσώπου κτλ. με χρώματα και χωρίς ιδιαίτερες καλλιτεχνικές αξιώσεις.

Γιατί τα παιδιά ζωγραφίζουν

A. Εξελικτικές προσεγγίσεις

Arnheim

Το ιχνογράφημα ως συμπεριφορά παιχνιδιού

Τα ίδια τα παιδιά θεωρούν το σχέδιο μια **μορφή παιχνιδιού** στο οποίο επιδίδονται με προθυμία και απορροφώνται από αυτό όπως ακριβώς στο **μοναχικό τους παιχνίδι** με αντικείμενα και υλικά.

Εξασκούν και **αναπτύσσουν δεξιότητες** που θα είναι σημαντικές για αυτά, όταν **μεγαλώσουν** (θεωρία της **προγύμνασης**).

Συνόψισε το ρόλο της πρώιμης σχεδιαστικής εξάσκησης σε όλα τα **πεδία της μάθησης**, όπως τα **μαθηματικά και τη γλώσσα**.

Piaget

Το σχέδιο βρίσκεται ανάμεσα στο

-συμβολικό παιχνίδι

-νοερές εικόνες.

Γίνεται χωρίς φανερό λόγο και παρέχει ευκαιρίες αφομοίωσης στην πραγματικότητα (όχι συμμόρφωσης), ώστε να αναδημιουργήσουν και να κατανοήσουν προσωπικά σημαντικά γεγονότα (αλλοιώνοντας την πραγματικότητα).

B. Κλινικές- προβολικές προσεγγίσεις

Freud

Επηρεάζεται έντονα από τις **ασυνείδητες επιθυμίες** και τους **φόβους** του, αν και η **έκφραση** αυτών των επιθυμιών μπορεί να γίνεται με μια **συμβολική ή μεταμφιεσμένη μορφή**.

Παίζει το ρόλο μιας «**βαλβίδας ασφάλειας**» η οποία παρέχει μια **ακίνδυνη εκτόνωση-απελευθέρωση των συναισθημάτων**, που σε αντίθετη περίπτωση θα ήταν **εγκλωβισμένα** και πιθανόν **επικίνδυνα**.

Μεταγενέστερες ψυχαναλυτικές θεωρίες

Να αναλάβουν έναν ενεργητικό ρόλο και να ασκήσουν έλεγχο.

Αναφέρεται στη βιβλιογραφία ένα **6χρονο** αγόρι που ζωγράφιζε σε κάποια χρονική περίοδο **σκηνές μαχών**. Δεν εξέφραζε απαραίτητα τις προσωπικές του εμπειρίες ή συναισθήματα βίας, αλλά πιθανόν **αντέγραφε** απλώς τις εικόνες των **κινούμενων σχεδίων** που έβλεπε στην τηλεόραση.

Αυτό σημαίνει ότι ίσως είναι πολύ **ικανοποιητικό** επίσης να **ασκείς έλεγχο σε τέτοιες σκηνές**.

Γ. Κοινωνικές επιδράσεις

Πέρα από το πρωταρχικό εσωτερικό κίνητρο στο σχέδιο, είναι σαφές ότι δρουν και **εξωτερικές κοινωνικές επιδράσεις**.

Κάποιοι **γονείς**, για παράδειγμα μπορούν να **επηρεάσουν** την ποσότητα των σχεδίων, μέσω της παροχής σχεδιαστικών **υλικών**, ενθάρρυνσης και **επαίνου** ενώ άλλοι μπορεί να αποθαρρύνουν την ενασχόληση με αυτό.

Δ. Καλλιτεχνικές προσεγγίσεις

1. Αισθητηριακοί παράγοντες

Η **Kellogg** μίλησε για την αισθητηριακή ανατροφοδότηση από το σχέδιο και διέκρινε την «**κινητική ευχαρίστηση**» που πηγάζει από τις **κινήσεις** και την «**οπτική ευχαρίστηση**» που πηγάζει από την **επιθεώρηση** του προϊόντος.

2. Αναπαραστασιακοί λόγοι

Βρίσκουν **ικανοποιητική την παραγωγή εικόνων**, ιδιαίτερα αυτών που συμβολίζουν και εκφράζουν τα **ενδιαφέροντα** και τις **εμπειρίες** τους.

Τρόποι ερμηνείας του παιδικού σχεδίου

Τρόπος ερμηνείας του παιδικού σχεδίου

- **Πώς** θα εξετάσουμε ένα παιδικό ιχνογράφημα;
- **Ποια σημεία** του πρέπει να προσέξουμε και με ποιο τρόπο να τα ερμηνεύσουμε;

- **Από πού** θα αρχίσουμε και πώς θα προχωρήσουμε;

Δεν υπάρχει «τυποποιημένος- σταθμισμένος τρόπος» ερμηνείας που πρέπει να ακολουθήσουμε. Το βέβαιο είναι πως δεν πρόκειται για την εξέταση του σχεδίου που χρησιμοποιούμε στο μάθημα των Καλλιτεχνικών, όπου βαθμολογούμε το παιδί από το πόσο καλά μπόρεσε να αναπαραγάγει στο χαρτί ένα σχέδιο από ένα «πρότυπο» που του δώσαμε

- **Τι παριστάνει** ή τι θέλει να παραστήσει , δηλαδή το **θέμα**.
- **Θέμα** συνηθισμένο, περίεργο ή φανταστικό
- **Τι ώθησε** να διαλέξει αυτό το θέμα;
- Ποια **στοιχεία** (πρόσωπα, αντικείμενα) **χρησιμοποίησε** για να το παρουσιάσει;
- **Πώς παρουσιάζονται** τα στοιχεία αυτά;
- Είναι **ομαλά** ή παρουσιάζουν **ελλείψεις/ δυσαναλογίες**
- Ποια **χρώματα** χρησιμοποιεί;

- Οι **γραμμές** είναι **καθαρές** και **ομαλές** ή **πατημένες**
(σχίζουν το χαρτί?)
- Υπάρχει **συμμετρία** και **οργάνωση** στη **σύνθεση**, το **μέγεθος** και τη **θέση** του σχεδίου πάνω στο χαρτί?
- Η **ατμόσφαιρα**
(είναι **χαρούμενη** ατμόσφαιρα: λαμπερά χρώματα, λουλούδια κλπ.
ή **βαριά** και καταθλιπτική: σκούρα χρώματα; κλπ.)

Ο Baudoun, στην **εξέταση** του σχεδίου θέτει 7
όρους-προϋποθέσεις

Ζωγραφίζει τα αντικείμενά του

1) βασισμένα κάπου (έδαφος, δρόμος, θάλασσα κλπ.) πράγμα το οποίο δείχνει αν το παιδί είναι **προσγειωμένο** και **αν έχει το αίσθημα της ασφάλειας**.

2) σημείο εκκίνησης στην κόλα. Ο υγιής **εγωκεντρισμός** του παιδιού εκφράζεται όταν ξεκινάει να ζωγραφίζει από τη **μέση** της κόλας (βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής των ενηλίκων).

Ξεκίνημα από τη **δεξιά** μεριά, δείχνει την ανάγκη να παραμείνει **προσκολλημένο** στη γεμάτη ευτυχία περίοδο του παρελθόντος (ενδομήτρια ζωή), ενώ από την **αριστερή** πλευρά εκφράζει την **επιθυμία να μεγαλώσει**, να πλησιάσει τους άλλους.

Τέλος ξεκίνημα από τα **άκρα** της κόλας φανερώνει **αναστολή** ή αίσθημα **αποξένωσης**, σε σχέση με το περιβάλλον. Σα να **παρεμποδίζεται η τάση να ερευνά και να επιθεωρεί**.

3) Οι **διαστάσεις** του σχεδίου σε σχέση **προς το χαρτί**. Εάν το παιδί έχει την τάση να **μικραίνει** ολόένα και περισσότερο τα σχέδιά του, είναι πιθανό να σημαίνει ότι **δεν τολμά να εκφραστεί**, και **αποφεύγει ίσως να αποκαλύψει ένα μέρος του εαυτού του**.

Η συνεχής **απουσία προσώπων** υποδηλώνει έλλειψη του **κοινωνικού συναισθήματος**.

Θα έχουμε επίσης μεγάλο κέρδος, αν μπορούμε να παρακολουθήσουμε τα ίδια τα παιδιά **την ώρα που σχεδιάζουν**.

4) Οι **κινήσεις** του, που εκφράζουν **αντίθεση**, **θυμό** κ.τ.λ. είναι σημαντικές και **μπορεί να αλλάξουν όλη τη σημασία του περιεχομένου του ιχνογραφήματος.**

5) Ο **τρόπος με τον οποίο αντιδρούν** .

Ενδείξεις **για την κινητική του ανάπτυξη**, για το **χαρακτήρα** του, όπως επίσης και για την ύπαρξη μορφών **αναστολής**.

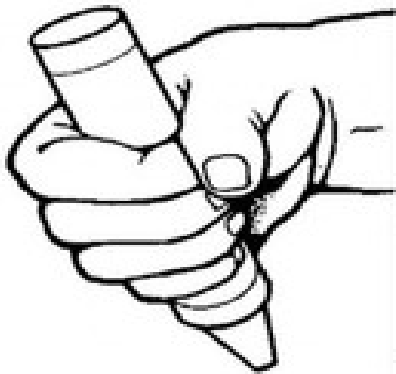
6) Η **δειλία ή αποφασιστικότητα** μπροστά στο λευκό χαρτί, η **ταχύτητα** εκτέλεσης ή ο **δισταγμός** κλπ.

7) εξωτερικοί παράγοντες.

π.χ. **μόνο το κόκκινο μολύβι** χωρίς αυτό να σημαίνει τίποτε, γιατί μπορεί να το διάλεξε επειδή ήταν καινούργιο ή καλοξυσμένο και συνεπώς περισσότερο προκλητικό απ' τα άλλα χρώματα.

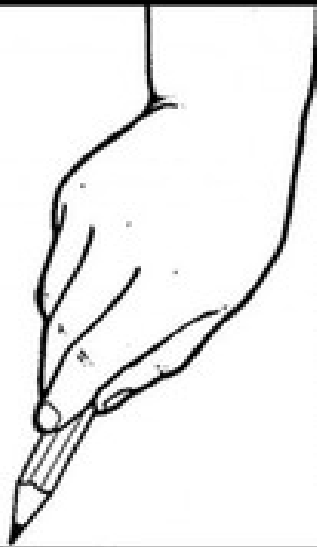
Κράτημα μολυβιού

- Χαλαρό Ελεύθερη/χαλαρή κινητικότητα
- Σφιγμένο Μυϊκή αναστολή. Πιθανή αιτία οι εντάσεις

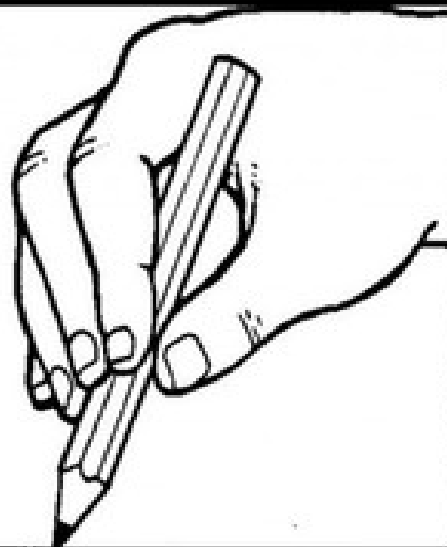
1—1 1/2 years

Cylindrical Grasp

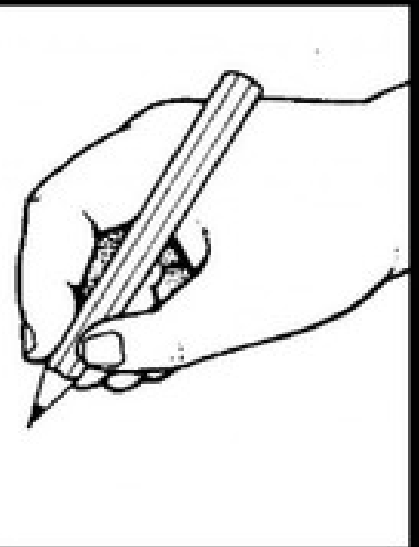
2—3 years

Digital Grasp

3 1/2—4 years

Modified Tripod Grasp

4 1/2—7 years

Tripod Grasp

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

-**Προσπάθεια** που καταβάλλεται

-**Φυσικότητα**

-Η σωστότερη **στάση είναι η εργονομική** (για το κράτημα του μολυβιού συνεργάζονται τρία δάκτυλα, ο **αντίχειρας, ο δείκτης και το μεσαίο** δάκτυλο. Το μεσαίο δάκτυλο μπαίνει κάτω από το μολύβι, σαν μαξιλαράκι, και τα άλλα δύο κρατούν τις δύο πλευρές του μολυβιού χωρίς να σκεπάζει το ένα δάκτυλο το άλλο.)

-**Δεν εξαναγκάζουμε** το μικρό παιδί.

-**Σεβόμαστε τη φυσική πλευρίωση**

1-3 ΕΤΩΝ

Μουντζούρωμα

Το μουντζούρωμα εκφράζει την **ανάγκη** που έχει κάθε παιδί να **πιάσει** πράγματα, να **λερώσει**, να **κινηθεί** σ' ένα οικείο περιβάλλον.

Μουτζουρώματα:

Παραστάσεις στις οποίες κυριαρχεί μια **«κινητική ορμή»**.

Είναι μια **οικουμενική δραστηριότητα**, που παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά σε όλες τις κουλτούρες, φυλές και γεωγραφικά μήκη και πλάτη.

Με το μουτζούρωμα το παιδί είναι σα να γιορτάζει τη **γέννηση της γραφής**.

Ρυθμική κίνηση πάνω στο χαρτί και συγχρόνως **ενδιαφέρον για τα σημάδια** που εμφανίζονται στο χαρτί.

Luquet: στάδιο του «τυχαίου ρεαλισμού».

«**Πρωταρχικός κύκλος**», το πρώτο κυκλικό σχήμα που γίνεται από το παιδί και μπορεί να **αναπαριστά σχεδόν οποιοδήποτε αντικείμενο του περιβάλλοντος του παιδιού** (Arnheim, 1956)

Τα σχέδια πάνω στην κόλα είναι **ομοπλευρικά** δηλ. τοποθετούνται στο δεξί μέρος της (δεξί χέρι) και στο αριστερό(αριστερό χέρι).

Είναι επίσης **φυγόκεντρα**: ξεκινούν από το πλησιέστερο προς το παιδί μέρος και απομακρύνονται προς τα δεξιά ή αριστερά.

ΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΚΟΛΛΑΣ

Επιτρέπουμε να κινηθεί ελεύθερα στο χαρτί. Κινείται χωρίς συγκεκριμένο λόγο-εξερευνά.

Βγαίνει συχνά εκτός κόλλας γιατί εκφράζει ό,τι αισθάνεται
(Ιδιοσυγκρασία-Συναίσθημα-Κίνηση-Ρυθμό)

Εκφράζεται η ένταση της παρόρμησης για ζωή.

Γεμάτη κόλλα από κύκλους

Οικειότητα

Εξωστρέφεια

Θέληση να μεγαλώσει

Απαιτητικό ζητώντας επιβεβαίωση από χαμόγελα-
χάδια

Επιθυμεί φίλους, ανάγκη για συνομήλικους.

Διαπαιδαγωγούμε ανάλογα δίνοντας "χώρο"

Λίγο γεμάτη κόλλα-Γωνίες-Αιχμές

Αναστολές

Φοβητσιάρικο

Εσωστρεφές

Ντροπαλότητα

Θέλει προστατευμένους χώρους

Λίγα παιχνίδια για ικανοποίηση

Ποικίλα ενδιαφέροντα αλλά λίγους φίλους

Δεν αγαπά τη φασαρία

Σεβασμό στην εσωστρέφεια του παιδιού-ΔΕΝ είναι θλίψη!

ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ

Κέντρο

Το σωστότερο σημείο εκκίνησης. Εναρμονίζεται με την αντίληψή του ότι είναι το κέντρο της προσοχής.

Τονίζει την ευθυμία του για το ότι είναι το επίκεντρο προσοχής των "μεγάλων".

Άκρα

Πιθανόν είναι ένα ντροπαλό, με αναστολές παιδί

Αίσθημα αποξένωσης από το περιβάλλον

Πιθανόν να παρεμποδίζεται η τάση του για εξερεύνηση ή/και δεν καταλαμβάνει τη θέση που του ανήκει

Δεξιά

Ανάγκη για προσκόλληση στο παρελθόν
(ευτυχισμένη περίοδος στην κοιλιά της μαμάς)

Αριστερά

Επιθυμία να μεγαλώσει

Να πλησιάσει τους άλλους

Να αισθανθεί την έννοια της φιλίας

ΓΡΑΜΜΗ

Σίγουρη

Νιώθει **ελεύθερο** να εξερευνήσει/σχεδιάσει

Σίγουρο για τα συναισθήματά του

Αντιμετωπίζει με **ενθουσιασμό** τη ζωή

Εντάσσεται εύκολα σε νέο περιβάλλον (πχ παιδικό σταθμό)

Επικοινωνεί αυθόρμητα/άμεσα με τα άλλα παιδιά

Τρεμουλιαστή-Ακανόνιστη

Αναποφασιστικότητα

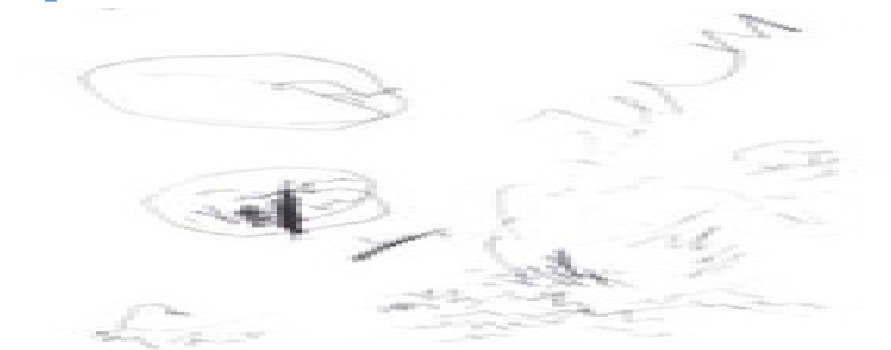
Φόβο να μουτζουρώσει

Φόβο για επίπληξη (Πιθανότερη αιτία η αυστηρή διαπαιδαγώγηση συνδεδεμένη με την καθαριότητα)

Φόβο για απομάκρυνση από γονείς

Δυσκολίες προσαρμογής

Μπορεί να σκεφτεί ότι το **σχολείο είναι η επιθυμία των γονιών για απομάκρυνση**

Τα χαρακτηριστικά της γραμμής μας βοηθούν

-να καθησυχάσουμε

-να εμπνεύσουμε σιγουριά

που έχει ανάγκη για να αισθανθεί ασφάλεια.

ΠΙΕΣΗ

Ανάλαφρη γραμμή

Ευαίσθητο-Ντροπαλό παιδί

Γίνεται αντιληπτό και στο παιχνίδι/ρουτίνες

Κουράζεται εύκολα-Θέλει παύσεις-παρότρυνση

Δυσκολία να έρθει σε άμεση επαφή με το περιβάλλον

Δεν αντέχει απογοητεύσεις-συγκρούσεις

Δεν μπορεί να αντιμετωπίσει την επιθετικότητα των γύρω

Χρειάζεται να αναδείξουμε τη φαντασία και το συναίσθημά του

Οι ενήλικες θα πρέπει να αποφεύγουν να το κουράζουν με

έντονες σωματικές δραστηριότητες και να μην το κατευθύνουν

Έντονη γραμμή

Ενέργεια

Ζωτικότητα

Σιγουριά-Αντοχή

Ικανότητα κυριαρχίας

Ανάγκη για **ανοιχτούς χώρους** παιχνιδιού

Αν προσπαθήσουμε να το περιορίσουμε πιθανόν να βγάλει
επιθετική συμπεριφορά

ΜΟΡΦΗ

Κύκλος

Ανάγκη για κατανόηση του εαυτού

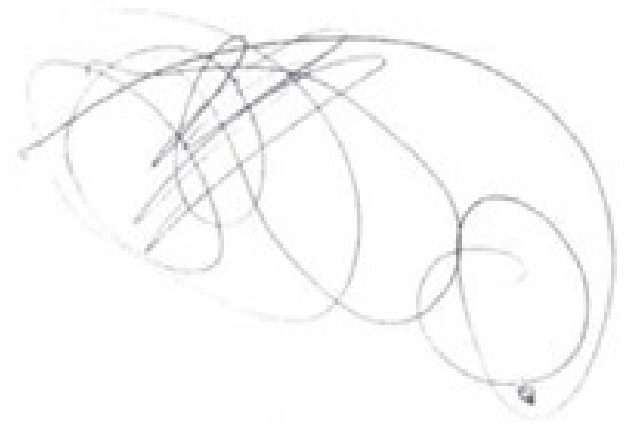
Συνυπάρχει αρμονικά

Προβάλλει την πρώτη γνώριμη εικόνα: το ανθρώπινο πρόσωπο.

Ανοιχτό-ενθουσιώδες

Επιθυμία για επικοινωνία

Σταδιακά θα προσθέσει τα μάτια, την μύτη, το στόμα και ο κύκλος θα αποκτήσει ευδιάκριτη μορφή και συμβολική σημασία

Γωνία

ένταση, αντίσταση και ανάγκη για φροντίδα χωρίς
περιορισμούς

Πιθανόν **τραυματισμένο ψυχολογικά**

Ντροπαλό

Δυσκολίες προσαρμογής

Ανησυχία

Φόβος μείωσης της αγάπης των γονιών

(λόγω σχολείου-γέννηση μωρού κλπ)

Ζητά στήριξη, κατανόηση, γλυκύτητα

Κουκίδες

φορτισμένο συναισθηματικά.

Ίσως να υποδηλώνει τον φόβο της εγκατάλειψης από την μαμά.

Αν το καθησυχάσουν, θα ξεπεραστεί. Αν πάλι όχι, ίσως μετατραπεί σε άγχος.

Πιθανές αιτίες εκδήλωσης

Δίαιτα-νοσηλεία

Διακεκομμένες γραμμές

-**Φόβο απομάκρυνσης** από πρόσωπα/πράγματα

Μορφή κουβαριού

-**Τραυματισμένο** πιθανότατα παιδί

-**Φόβος να βγει προς τα έξω**-Έχει κουλουριαστεί όπως μέσα στην **μήτρα** ώστε να προστατευτεί

-**Προδιάθεση εσωστρέφειας** οφειλόμενη στον πόνο

Στέλνει μήνυμα για βοήθεια ώστε να μπορέσει να ξεμπερδέψει το κουβάρι της εμπειρίας

Από το Μουντζούρωμα στο Σχέδιο

ΜΕΤΑ ΤΑ 3

Σχέδια- αναπαραστάσεις αντικειμένων

Δήλωση πρόθεσης πριν αρχίσει το παιδί να ζωγραφίζει, ωστόσο συχνά **απομακρύνεται** από τους αρχικά δηλωμένους **στόχους** του, όταν το σχέδιο καταλήγει να μοιάζει με κάτι άλλο. Συμβαίνει επίσης, να **ρωτάει** τους άλλους να του πούνε τι έφτιαξε, γιατί το ίδιο δεν μπορεί να το ξεχωρίσει.

Σχέδιο του «μάνταλου»: ένας σταυρός σχεδιασμένος πάνω σε κύκλο. Δείχνει την αναζήτηση για **τάξη**, **αρμονία** και **σφαιρική ισορροπία**.

Ήλιοι και ακτινωτά σχήματα, που θα ενσωματωθούν αργότερα στο αναπαραστασιακό στάδιο, ο ήλιος πχ. θα γίνει χέρι στην ανθρώπινη φιγούρα.

Σχέδια χωρίς **συντονισμό των μερών** του σχεδίου πχ.
μάτια έξω από το κεφάλι.

Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται **συνθετική ανικανότητα** και χαρακτηρίζει το **στάδιο του «άστοχου ή παραδρομισμένου ρεαλισμού».**

Αρχή της ανθρώπινης φιγούρας: **άνθρωποι-γυρίνοι**, δυσανάλογα μεγάλο κεφάλι από το οποίο εκβλαστάνουν δύο γραμμές-χέρια και δύο γραμμές-πόδια.

Μετά τα 3,5

Αρχίζουν να δημιουργούνται οι **σχέσεις ανάμεσα στις λεπτομέρειες του σχεδίου.**

Μέσα στους πρώτους μήνες του 4^{ου} έτους

στο σχήμα του ανθρώπου εμφανίζεται η πρώτη απεικόνιση του **θώρακα**. Ανάδυση του «**ανθρωπάκου**», πιο εξελιγμένης και επεξεργασμένης μορφής της ανθρώπινης φιγούρας.

5 ως 8 ετών

Σχέδια – ακτινογραφίες ή διαφάνειες.

Στάδιο του «**λογικού ή νοητικού ρεαλισμού**».

Το παιδί ζωγραφίζει σύμφωνα με ένα **εσωτερικό πρότυπο**, αποδίδοντας **πράγματα που ξέρει για το αντικείμενο, ακόμη κι όταν κανονικά δεν τα βλέπει.**

Δύο τύποι ακτινογραφιών:

α) απεικονίζεται κάτι που δεν είναι ποτέ ορατό στην πραγματικότητα, όπως το **έμβρυο** στην κοιλιά της μητέρας και

β) το παιδί δεν κατορθώνει να δείξει την απόκρυψη κάποιου αντικειμένου, που είναι συνήθως κρυμμένο πίσω από ένα πλησιέστερο αντικείμενο, όπως το **πόδι του αναβάτη** που φαίνεται μέσα από το σώμα του αλόγου.

Πιο ρεαλιστικά σχέδια όσον αφορά στις διαστάσεις και τις λεπτομέρειες.

- Μορφές και Σχήματα που συνοδεύονται με Λόγια
- Τρόπος να κυριαρχήσει στα κόσμο περιορίζοντάς τον μέσα στα πλαίσια του χαρτιού
- Εκδηλώνει όλα τα συναισθήματα
- Προσθέτει-αποκλείει ανθρώπους-πράγματα

Ο ρόλος των 'μεγάλων' είναι να εκτιμήσουν αυτό που βλέπουν, ώστε να αναπτυχθεί η σιγουριά και αυτονομία

ΜΟΡΦΕΣ

-Το παιδί εξερευνά συνειδητά πλέον

-Οι μορφές εξελίσσονται διαρκώς

-"Γεωμετρική περίοδος"

Επανάληψη απλών μορφών

Κίνηση των πραγμάτων/προσώπων φανταστικών και μη

Όλα συνδεδεμένα με τις εμπειρίες του παιδιού που βιώνει
συναισθηματικά

ΣΧΗΜΑΤΑ

Η ανθρώπινη φιγούρα θα γεμίσει από λεπτομέρειες που αποδίδουν το σχήμα του σώματος, όπως το επεξεργάζεται το παιδί και το τοποθετεί στο χαρτί.

Το σπίτι θα αποκαλύψει σημάδια ζωής με πλούτο λεπτομερειών, ή αντίθετα μια αίσθηση εγκατάλειψης, όταν η όψη του θα είναι υπερβολικά γυμνή και αστόλιστη.

Το δέντρο θα πάρει πολύ διαφορετικές μορφές και διαστάσεις, και δίπλα του μπορεί να εμφανιστούν νέα στοιχεία, όπως ο **ήλιος**, τα **πουλάκια**, τα **συννεφάκια**, τα λουλούδια και η χλόη.

8 ετών έως την εφηβεία

Στάδιο «οπτικού ρεαλισμού»:

Το παιδί ζωγραφίζει από μια συγκεκριμένη **οπτική γωνία** και αποδίδει κατάλληλα τις αναλογίες και τις σχέσεις.

Το παιδί καταλήγει να ιχνογραφεί **αυτό που βλέπει** κι όχι αυτό που έχει ως εσωτερική παράσταση.

9- 10 ετών:

Τυποποιημένα στη μορφή σχέδια. Επηρεασμένα από τα **κόμικς**.

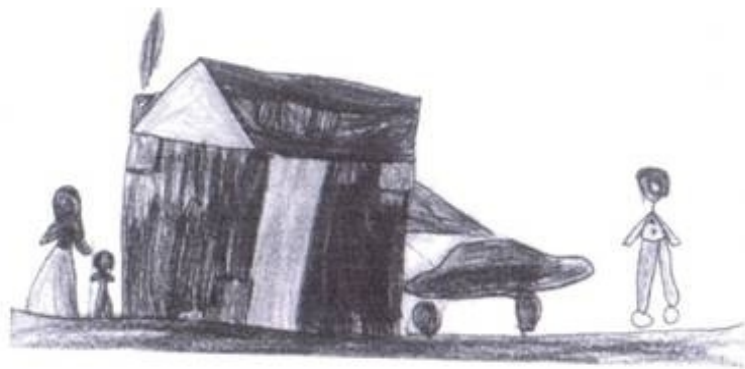
Εφηβεία

Τα παιδιά δείχνουν συχνά **ανικανοποίητα** από τα σχέδια τους και **δεν επιδιώκουν να ασχολούνται** με αυτή τη δραστηριότητα.

Η ιχνογραφική δεξιότητα εξακολουθεί την **ανοδική πορεία** της και φτάνει μέχρι το **13ο** έτος.

Από εδώ και έπειτα το ιχνογραφικό ενδιαφέρον του εφήβου παρουσιάζει κάμψη.

ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ-ΣΚΗΝΕΣ

ΜΗΧΑΝΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ 4+

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ

-Συνήθως αγόρια

-Μαζί με μπαμπά ή τον εαυτό στη θέση οδηγού

Ανάγκη να μεγαλώσει

ΠΛΟΙΟ-ΒΑΡΚΑ

-Ανάγκη για **απόδραση/προστασία**

-**Ευαίσθητο** παιδί

-**Δυσφορία** απέναντι **στους περιορισμούς**

Ανάγκη για καθησυχασμό

TANK

- Έκφραση **ισχύος**
- Επιθετικότητα/Αμυντικότητα**
- Ένδειξη **άγχους προς ενήλικες**
Ενίσχυση για αυτονόμηση

ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ/ΠΥΡΑΥΛΟΣ

- Ανάγκη για **εξερεύνηση/κίνηση**
- Παιδιά που **μιλούν πρόθυμα για τον εαυτό**
- Μεγεθύνουν την πραγματικότητα**
- Επινοούν ιστορίες** για εντυπωσιασμό
- Ονειροπόλο, Πνευματικές ενασχολήσεις, δε διαθέτει
πρακτικό πνεύμα**

ΡΟΜΠΟΤ-ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΕΣ ΦΙΓΟΥΡΕΣ

-Σταθερότητα

-Πρακτικό Πνεύμα

-Εφευρετικότητα

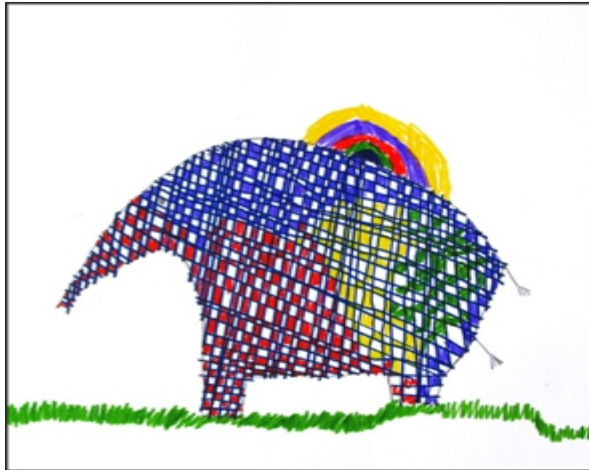
-Ρεαλισμός-Ακρίβεια

-Αντιδραστικές συμπεριφορές

-Απομάκρυνση από τον κόσμο των μεγάλων

-Δυσκολία επικοινωνίας με τους ενήλικες

Επιλογή ενός ζώου

Πτυχές του χαρακτήρα ή ενδόμυχες επιθυμίες

Γάτα:

- Ευγένεια
- Πονηριά
- Σιωπηλή Επιθετικότητα
- Ευχάριστο
- Επιθυμητό από τους συνομήλικους
- Εμπνέει εμπιστοσύνη
- Διανοητική περιέργεια
- Ζωντάνια
- Λεκτική ετοιμότητα.

Σκύλος:

- Καλοσυνάτο
- Ειλικρινές
- Συναισθηματικά εξαρτημένο από αυτόν που βρίσκεται δίπλα
- Έντονη **ανάγκη** για πολλούς φίλους,

Άγρια ζώα:

- Επιθετικότητα** την οποία χρησιμοποιεί κυρίως για να ξεπερνά εμπόδια.

Φίδι: (Σπάνια επιλογή)

- Σεξουαλικό σύμβολο
- Μαγικό ζώο λόγω ότι αλλάζει δέρμα
- Επιφυλακτικότητα
- Δυσκολία στην εκδήλωση συναισθημάτων
- Λιγομίλητο
- Καλή μνήμη
- Υπεύθυνο

Άλογο:

- Σύμβολο πρόωρης **ωρίμανσης**
- Ασυνήθιστη **αντοχή**
- Ζωτικότητα**
- Ευθυμία**
- Ανεμελιά**

Ψάρι:

- Φαλλικό** σύμβολο
- Σημάδι **χαράς** και **ευθυμίας**.

Πουλάκια:

- Φυσιολογική ανάγκη να αισθανθεί **χάδια** και **φροντίδα**.

Μα'ι'μού:

- Αθώα-πολυμήχανη **εξυπνάδα**
- Αισιοδοξία**
- Αυτοεκτίμηση**
- Διαίσθηση**
- Προσαρμοστικότητα**

Δράκος:

- Σύμβολο δύναμης
- Θαρραλέο
- Ισχυρή θέληση
- Πνευματική ζωντάνια
- Διαίσθηση
- Κοινωνικό
- Χαρισματικό

Στην ηλικία των **5** ετών πια, τα παιδιά κάνουν την **φωνή τους να ακουστεί κυρίως σχεδιάζοντας.**

Ακόμη και η χρήση του **χρώματος** έχει μεγάλη σημασία, γιατί ερμηνεύεται ως

σύμβολο της ζωτικότητας και της **συναισθηματικότητας** του παιδιού.

ΧΡΩΜΑΤΑ

Ψυχολογική και συμβολική αξία των χρωμάτων

Κόκκινο

Συναισθήματα

θάρρους

δύναμης

Φιλοδοξίας

ζωτικότητας

Η υπερβολική του χρήση σημαίνει

Επιθετικότητα

εκρήξεις θυμού

Κίτρινο

- Προσαρμογή
- Ενέργεια
- Δυναμισμό
- Διαίσθηση

Αν επικρατεί:

Πιθανόν δύσκολη σχέση με πατέρα ή εντάσεις εντός της οικογένειας

Πράσινο

-Ηρεμία

-Ευαισθησία

-Ικανοποίηση

-Ισορροπία

Αν επικρατεί:

Πιθανή οκνυρία / τεμπελιά

Παραδόξως **ανυπακοή**, ιδίως αν συνοδεύεται από άλλα στοιχεία όπως **δόντια, στόμα κλπ.**

Μπλε

-**Ησυχία**

-**Γαλήνη**

-**Αλήθεια**

Αν επικρατεί: Έντονος αυτοέλεγχος

Σε υπερβολική ποσότητα: Κίνδυνος ενούρησης

Μοβ

-Θλίψη

-Ανησυχία

-Ζήλια

-Θρησκευτικό αίσθημα

-Σεμνότητα

Αν επικρατεί:

Πιθανόν υπερβολική παρότρυνση του παιδιού να **μεγαλώσει**-να αναλάβει ευθύνες, προκαλώντας στο παιδί το φόβο πως δε θα τα καταφέρει.

Μαύρο

-Θλίψη

-Απώλεια

-Φόβο

-Επιφυλακτικότητα

-Σεμνότητα

-Πλούσιο εσωτερικό κόσμο

Αν επικρατεί: Υπερευαισθησία / αστάθεια

Καφέ

- Σοβαρότητα
- Λύπη
- Χαμηλή ανεκτικότητα σε διαφωνίες
- "Πατά στη Γη"

Αν επικρατεί:

Πιθανόν πολλές ευθύνες για την ηλικία του, ίσως κάποια στοιχεία επιθετικότητας να μετατραπούν σε σαδιστική συμπεριφορά / υπερβολικό αυτοέλεγχο

ΠΡΟΒΟΛΙΚΑ ΤΕΣΤ

Υποδηλώνουν τον Εαυτό

ΤΟ ΤΕΣΤ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΙΓΟΥΡΑΣ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΤΕΣΤ

Μολύβι

Γόμα

Ξύστρα

Λευκά χαρτιά

Ευλομπογιές (7)

ΤΟ ΤΕΣΤ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΙΓΟΥΡΑΣ

Σχεδιάζοντας τον άνθρωπο, το παιδί **αναπαριστά ασυνείδητα τον εαυτό του**, και κατά συνέπεια την **αντίληψή του για το σώμα του και τις επιθυμίες του**.

Αν η ανθρώπινη φιγούρα είναι τοποθετημένη κατάλληλα στον χώρο, με σωστές αναλογίες, σημαίνει ότι το παιδί **αναπτύσσεται αρμονικά και έχει προσαρμοστεί στο περιβάλλον**.

Αντίθετα αν το παιδί σχεδιάσει έναν **μικρό ανθρωπάκο** στο **πάνω μέρος** της κόλλας με **αχνές και τρεμουλιαστές γραμμές**, μπορεί να σημαίνει ότι **υποτιμά τον εαυτό του**, ότι αισθάνεται **ασήμαντο**.

Κορίτσι

άνθρωπος-γυρίνος

κεφάλι
μάτια
κορμός

βραχίονες
σκέλη

στόμα
μύτη
βραχίονες ενωμένοι με
το σώμα
πόδια
χρωματισμένο ένδυμα

Αγόρι

3 ετών

άνθρωπος-γυρίνος

4 ετών

κεφάλι
μάτια
σωστά προσανατολισμένο
σχέδιο

5 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

μύτη
μακρύς κορμός
βραχίονες
βραχίονες ενωμένοι με
το σώμα
σκέλη ενωμένα με το
σώμα
πόδια
χρωματισμένο ένδυμα

6 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

μαλλιά
μακρύς κορμός
βραχίονες σχεδιασμένοι με
δύο γραμμές
σκέλη σχεδιασμένα με
δύο γραμμές
παντελόνι ή φούστα
παπούτσια

ρεαλιστικά χρώματα στο
πρόσωπο
στόμα
περιγράμματα με μολύβι
βραχίονες με δύο
γραμμές
σκέλη σχεδιασμένα με
δύο γραμμές
παντελόνι

7 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

ρεαλιστικά χρώματα στο
πρόσωπο
περίγραμμα με μολύβι
δάχτυλα

δάχτυλα
παπούτσια

8 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

εξελιγμένα μάτια
σχεδιασμένος κορμός
λαιμός
βραχίονες με αναλογίες
σκέλη με αναλογίες
σωστή θέση των βραχιόνων
ευλύγιστα σκέλη
μανίκια και μπούστο
στο ίδιο χρώμα

βραχίονες με αναλογίες
σκέλη με αναλογίες

9 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

εξελιγμένο στόμα
σχεδιασμένος λαιμός
αναγνωρίσιμο φύλο
ζώνη

εξελιγμένο στόμα
εξελιγμένη μύτη
σχεδιασμένος κορμός
αναγνωρίσιμο φύλο
σωστή θέση των
βραχιόνων

10 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

όμοιο πλάτος ματιών
ώμοι
κεφάλι με αναλογίες
παλάμη του χεριού
πέντε δάχτυλα
αναγνωρίσιμη ηλικία

εξελιγμένα μάτια
παλάμη του χεριού
ευλύγιστα σκέλη
φυσική στάση των
ποδιών
μανίκια και μπούστο στο
ίδιο χρώμα
αναγνωρίσιμη ηλικία

11 ετών

όπως παραπάνω και επιπλέον

εξελιγμένη μύτη
κόμμωση
φυσική στάση των ποδιών

μαλλιά
λαιμός
ώμοι
ζώνη

Η διάταξη ακολουθεί έναν **ερμηνευτικό νόμο**, τον
"Χωρικό Συμβολισμό".

Υποδιαίρεση κόλλας σε 9 μέρη:

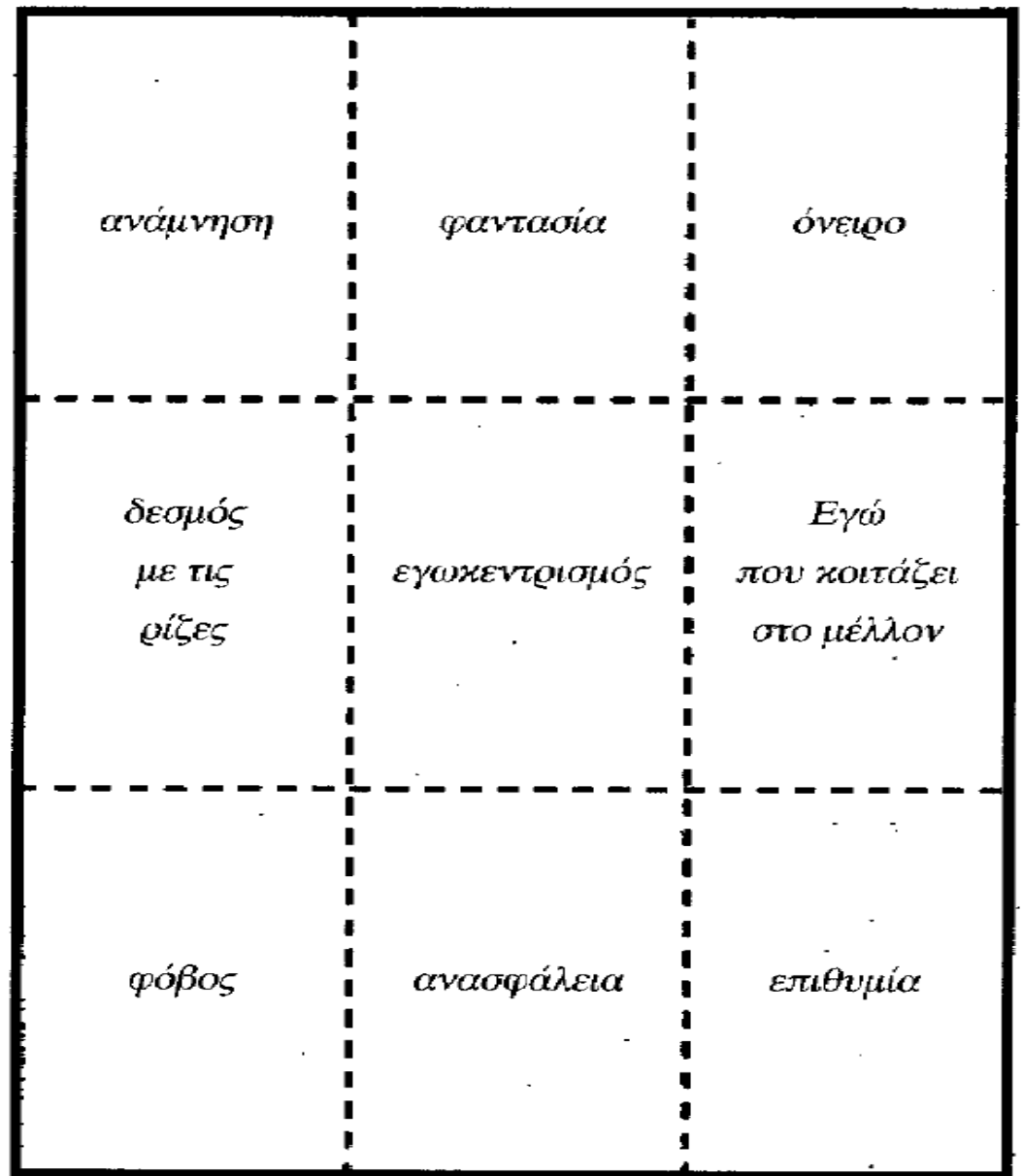
- Τάσεις
- Σχέση με το περιβάλλον
- Σχέση με τη ζωή

Ανάλυση Σχεδίου

πάνω μέρος
σκέψη

κεντρικό μέρος
πραγματικότητα/
επικαιρότητα

κάτω μέρος
πραγμάτωση

αριστερό μέρος
παρελθόν

κεντρικό μέρος
παρόν

δεξί μέρος
μέλλον

Ψηλά-αριστερά

- Δεμένο με αναμνήσεις
- Ντροπαλότητα
- Αναστολές συνδεόμενες με αρνητικές εμπειρίες
(πχ νοσηλεία, εγκατάλειψη, υπερβολικές απαιτήσεις..)

Αριστερό μέρος κόλλας

Αυθόρμητο

Εγκάρδιο

Συμμετοχικό

Δέσιμο με μητέρα

Δεξί μέρος κόλλας

Αυτοκυριαρχία

Έντονη θέληση

Δέσιμο με πατέρα

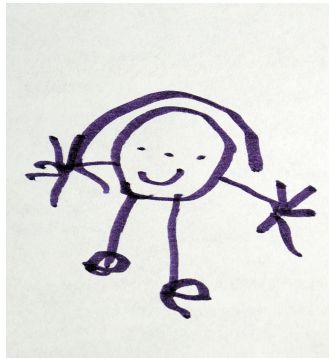
Διαστάσεις Σχεδίου

Άμεσα συνδεδεμένη με την αντίληψη του εαυτού-σώματος-εικόνας του.

Η διάσταση μετριέται από την κορυφή (συν καπέλο κλπ), ως τις πατούσες.

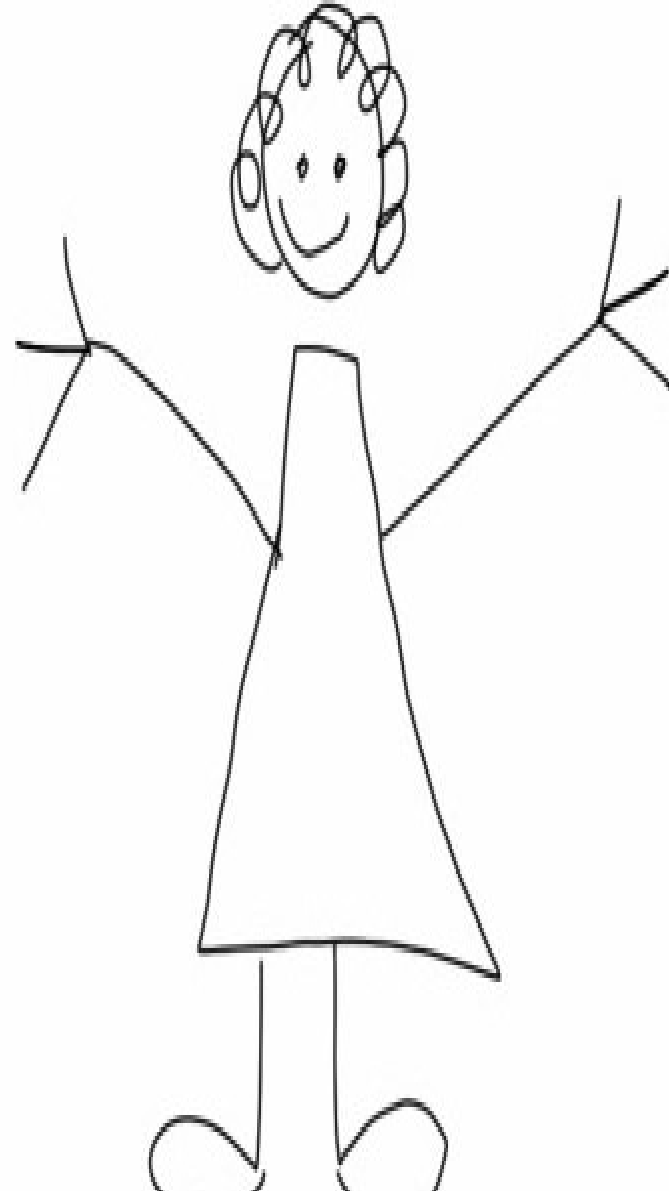
Μικρή διάσταση

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Ντροπαλότητα
- Ασήμαντος εαυτός
- Υποτίμηση
- Φόβος σύγκρισης

Μεγάλη διάσταση > Μισό της κόλλας

- Σιγουριά
- Εμπιστοσύνη
- Εξωστρέφεια
- Συχνά αδιακρισία

ΣΩΣΤΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

- **8-18 εκατοστά**
- **Αγόρια 3-4 ετών: σχεδιάζουν μεγάλες φιγούρες (ασυνείδητη σωματική υπεροχή)**
- **Εφηβεία: μειώνουν τις διαστάσεις της ανθρώπινης φιγούρας (Ασυνείδητος φόβος ανάπτυξης-απομάκρυνσης από τη μητέρα-Στάδιο παλινδρόμησης)**
- **Κορίτσια: Κανονική προοδευτική αύξηση**
Στην εφηβεία σχεδιάζουν μεγαλύτερες φιγούρες από τους συνομήλικους (ασυνείδητη ανάγκη να αρέσουν)

Αναλογίες

Δεν υπάρχει ακριβής κανόνας για να καθορίσουμε μια σωστή αναλογία.

Εξάλλου αποκτάται από την **εξέλιξη της σχεδιαστικής ωρίμανσης και της συνολικής ανάπτυξης του παιδιού.**

Ιδιαίτερα σημαντικές όμως είναι οι «δυσαναλογίες»

Δυσαναλογίες

ΜΕΓΑΛΟ ΚΕΦΑΛΙ

- Ανάγκη για **ανταλλαγή τροφής και επικοινωνίας**
(μεγάλο πρόσωπο = μεγάλο στόμα)
- Αυτοπροβολή-Επιδεικτική συμπεριφορά**

ΜΙΚΡΟ ΚΕΦΑΛΙ

- Ένδειξη **δυσάρεστων εμπειριών** (βιώθηκαν κατά τις περιόδους της **πρώτης διατροφής** και του **απογαλακτισμού**)
- Νοσηλεία**
- Επιβεβλημένες **δίαιτες**
- Μειωμένη **όρεξη**

ΜΕΓΑΛΑ ΧΕΡΙΑ

Τα χέρια χρησιμεύουν για να **χαϊδέψουμε**, να **αγγίζουμε**, να **χειριστούμε**, αλλά και για να **χειροδικήσουμε**.

Σε κάθε περίπτωση φανερώνουν την **ανάγκη του παιδιού για έντονες και συχνές αλλαγές**.

ΜΑΚΡΥΣ ΛΑΙΜΟΣ

Ανάγκη **εξερεύνησης**, να αντιληφθεί όσα συμβαίνουν γύρω του, τάση για **απομάκρυνση από την πραγματικότητα**

ΜΑΚΡΙΟΙ ΒΡΑΧΙΟΝΕΣ

Ανάγκη για επικοινωνία, συνεύρεση, αγκαλιά, συναισθηματική πληθωρικότητα, διαλλακτικός χαρακτήρας.

ΠΡΟΣΟΧΗ στα: Γαμψά χέρια, κλειστές γροθιές, εμφανή δόντια, κόκκινο στόμα => Ένδειξη Επιθετικότητας

ΚΟΝΤΟΙ ΒΡΑΧΙΟΝΕΣ

Φόβος συναναστροφής, Ανασφάλεια, Φυσική ντροπαλότητα.

Χρειάζεται να το καθησυχάζουμε.

ΠΟΔΙΑ= Μέσα σταθερότητας και κίνησης.

ΜΑΚΡΙΑ ΠΟΔΙΑ

Ανάγκη σταθερότητας-ασφάλειας.

Πολύ μακριά: ανάγκη να "φτάσει" κάποιον ενήλικα.

ΚΟΝΤΑ ΠΟΔΙΑ

Φυσική δύναμη- αντοχή, "πατά γερά στη γη".

ΜΕΓΑΛΑ ΜΑΤΙΑ(=ο καθρέφτης της ψυχής)

Θέληση να **κυριαρχήσει** στα πράγματα, **περιέργεια** ακόμη και σχετικά με τα συναισθήματα των γύρω του. Πιθανόν να λαμβάνει μηνύματα **άρνησης από ενήλικες**.

ΔΑΧΤΥΛΑ

Τα παιδιά με οργανική διαταραχή έχει βρεθεί να ζωγραφίζουν λιγότερα από 5 δάχτυλα και αυτό αποτελεί ένδειξη **συναισθηματικής ανεπάρκειας** που σχετίζεται με οργανικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν.

ΤΡΟΠΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

ΚΑΜΠΥΛΩΔΗΣ

Έντονη ικανότητα προσαρμογής

Εξωστρεφές

Εξάρτηση από την αποδοχή των γύρω του

ΓΩΝΙΩΔΗΣ

Γεωμετρικά-αιχμηρά σχήματα θυμίζουν **ρομπότ**

Συνήθως **τροποποιεί αιφνίδια** το σχέδιο τονίζοντας το περίγραμμα και φτιάχνοντας γωνίες

Θέληση+Επιμονή > Αυτοσχεδιασμού

Διαπαιδαγώγηση που εστιάζει στην **τάξη/έλεγχο** ή

Επιθετική ιδιοσυγκρασία που αντιτίθεται στο περιβάλλον.

(Υπονόμευση γαλήνης, πχ. Γέννηση αδελφού)

Ελάχιστη πίεση

Ανταποκρίνεται εύκολα στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος.

(σημαντικό για την **εξέλιξή** του, αλλά και ανασταλτικό ως προς την ικανότητά του να αντιμετωπίζει τις **ματαιώσεις**)

Μέτρια πίεση

Ένδειξη **εξισορρόπησης των δυνάμεων** του παιδιού που προορίζονται για την επίτευξη των στόχων του.

Συνεχής και στρωτή διαχείριση

(όλο το σχέδιο έχει την ίδια πίεση και την ίδια σκίαση)

ένδειξη ότι το παιδί είναι **διαθέσιμο και σίγουρο** για τα συναισθήματά του. Ικανότητα **προσαρμογής** και χαρακτήρας **ανοικτός, κοινωνικός** και **ήρεμος**.

Εναλλαγή στη διαχείριση

ένδειξη εύκολης **κόπωσης** και τάσης του παιδιού για **αφηρημάδα**.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΙΓΟΥΡΑΣ

Κεφάλι

Μάτια

Στόμα

Δόντια

Μύτη

Αυτιά

Μούσι/Μουστάκι

Μαλλιά

Καπέλο

Πηγούνι

Λαιμός

Σκέλη

Πόδια

Βραχίονες-Χέρια

Κορμός

Κουμπιά

Σεξουαλικά όργανα

ΚΕΦΑΛΙ

- Το συναίσθημα που έχει αντλήσει από το πρόσωπο της μαμάς
- Σύμβολο αντίληψης εαυτού
- Απόλαυση φαγητού ή πόνος προερχόμενος από αυτό

Μεγάλο

Εγωκεντρισμός στα 6 που είναι φυσιολογικός

Σημάδι διαχυτικότητας

Μικρό

Ντροπαλότητα-εσωστρέφεια-δυσκολία στις σχέσεις

Πρόσωπο χωρίς χαρακτηριστικά

Δυσκολία εκδήλωσης συναισθημάτων-Μηχανισμούς άρνησης

ΜΑΤΙΑ (Δύναμη- Ζωτικότητα- Πνευματική περιέργεια)

Μικρά

Ένδειξη **εσωστρέφειας-Φόβου επικοινωνίας-Δυσπιστίας** σε σχέση με ενήλικα

Κλειστά

Ναρκισισμό-Φιλαρέσκεια

Μεγάλα

Επιθετικότητα

Έλλειψη ματιών (σπάνιο)

Άρνηση να δει-αντιμετωπίσει την πραγματικότητα

ΣΤΟΜΑ

Μέσο διατροφής (πραγματική/συναισθηματική)

Αν παραληφθεί

- Συναισθηματικές ελλείψεις
- Επιθυμία για πλουσιοπάροχη διατροφή
- Αίσθηση αδυναμίας
- Έλλειψη αυτονομίας
- Διατροφικά προβλήματα
- Ένταση στην επικοινωνία με τους ενήλικες

Έντονο Κόκκινο

- Επιθετικότητα
- Στην εφηβεία αποτελεί θετικό ερέθισμα ανάπτυξης

Κλειστό ή ελάχιστα τονισμένο με λεπτή γραμμή

- Σημάδι απογοήτευσης

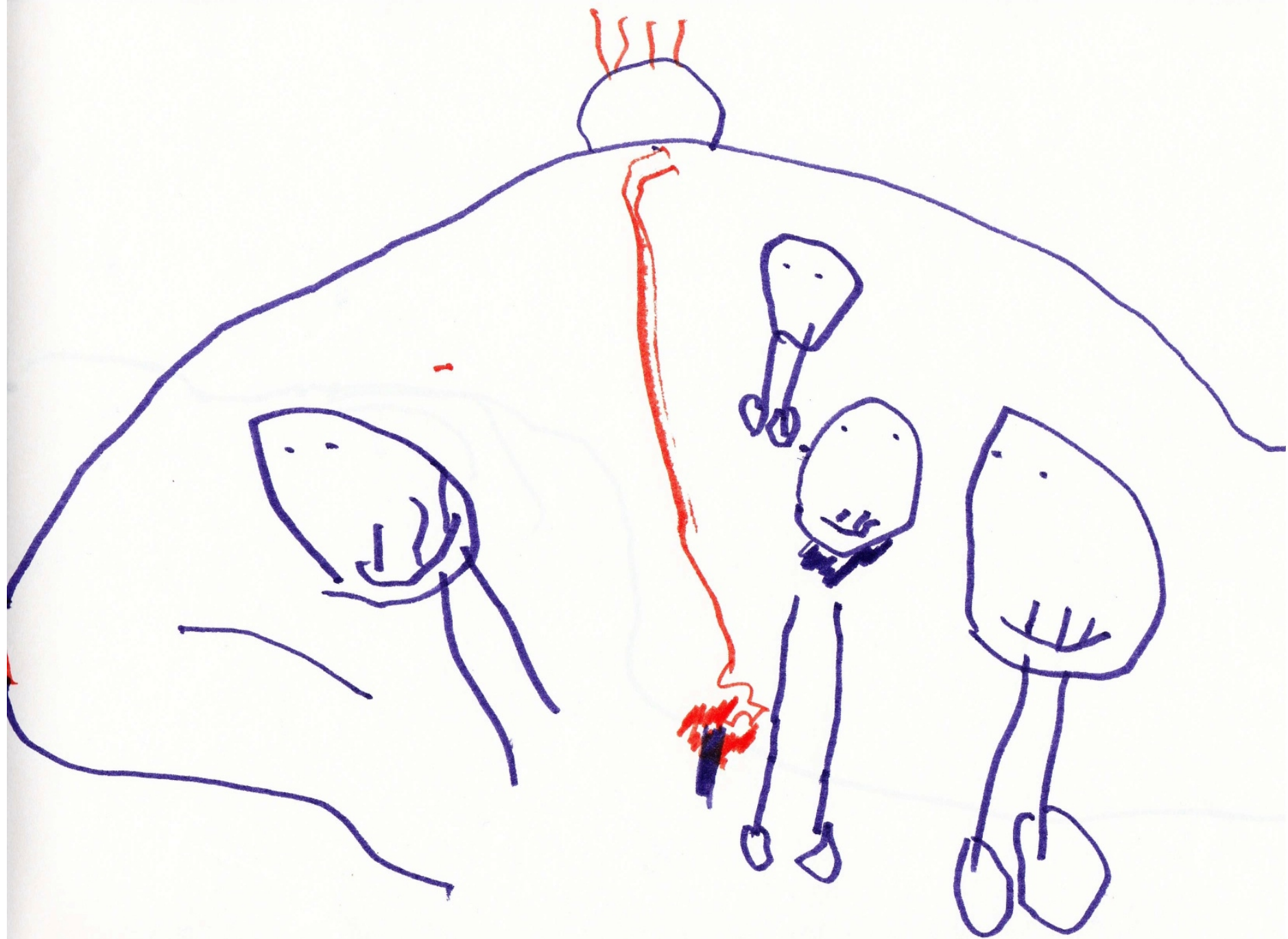
- Έντασης σαν να θέλει να αποκλείσει το περιβάλλον του που δεν ικανοποίησε τις πρωταρχικές του ανάγκες.

Λακάκια

Ευθυμία-Καλοσύνη-Φαντασία

Δόντια

Σύμβολο οργής

Μύτη

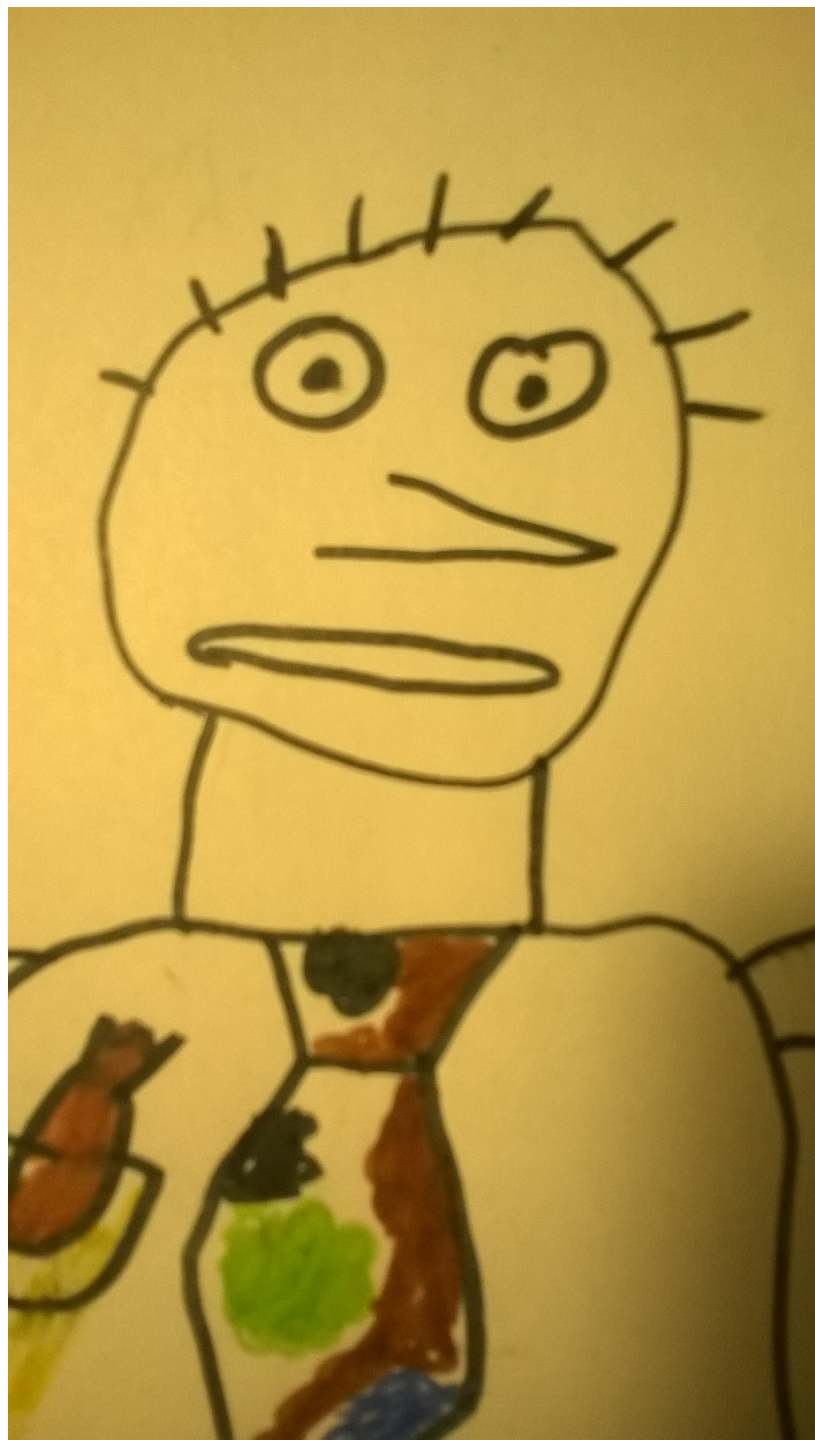
- Φαλλικό Σύμβολο
- Συνήθως είναι εξελιγμένη στα αγόρια
- Σημάδι εισόδου στην εφηβεία

ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΣΗ-ΤΟΝΙΣΜΟΣ

- Φόβος ή επιθυμία Σεξουαλικότητας

ΕΛΛΕΙΨΗ ΜΥΤΗΣ

Συνηθισμένο στην εφηβεία = Φόβος για τα τις πρώτες σεξουαλικές παρορμήσεις

Αυτιά Μεγάλα/Πεταχτά

- Ανάγκη να ακούσει για να μάθει κάτι ή απλή περιέργεια
- Υποτίμηση εαυτού
- Χαμηλή αυτοεκτίμηση λόγω σχολικής αποτυχίας
- Πιθανό πρόβλημα ακοής

Μούσι/Μουστάκι

- Δύναμη-Πληθωρικότητα-Δημιουργικότητα
- Ανάγκη να γοητεύσει

Μαλλιά (μακρυά)

- Ζωτικότητα-Δύναμη-Σεξουαλικότητα
- Κορίτσια:Πρόωρη επιθυμία να αρέσουν/ να φτιάξουν κύκλο φίλων/να ταυτιστούν με διάσημο πρόσωπο

Καπέλο

- Αισθάνεται ότι βρίσκεται υπό συνεχή πίεση/ απαγόρευση
- Εφηβεία**: Πιθανή απόκρυψη καταπιεσμένης σεξουαλικότητας

Σαγόني τονισμένο-μεγάλο

- "Μικρός ηγέτης"
- Τάση να επιβληθεί σε συνομήλικους

Λαιμός (σύνδεσμος λογικής-ενστίκτου)

Μακρύς:

Ένδειξη φυσιολογικής ανάπτυξης(πραγματικής ή επιθυμητής)

Ανάγκη αυτοπροβολής, Εξερεύνησης

Κοντός ή πολύ λεπτός:

Άγχος ή δυσκολία αναπνοής

Κόκκινος:

Ντροπαλότητα καλυμμένη από επιθετικές αντιδράσεις,
ανασφάλεια ή έχει υποστεί επέμβαση εκεί

Ιδιαίτερα εμφανής-Ευλύγιστος:

Επιθυμία να εκδηλώσει την αυτονομία του και την ικανότητά
του να αντιταχθεί στους γύρω του

Απουσία Λαιμού

Υπερευαισθησία (Φυσιολογική ως 10 ετών)

Μετά τα 10 όμως δείχνει **συναισθηματική αστάθεια** που αντανακλάται ως

υπερβολική ζωντάνια,

ευερεθιστότητα,

παρορμητισμό,

ανυπομονησία,

εικόνα δεπυ..

Σκέλη (Σύμβολο σιγουριάς)

Πολύ Μακριά Ανάγκη να μεγαλώσει/να αναπτυχθεί

Κοντά Φόβο ή άρνηση να μεγαλώσει ή ανάγκη να νιώθει προστασία από την οικογένεια.

Έντονα ασύμμετρα Ίσως δείχνουν μια πραγματική σωματική ατέλεια / κινητική δυσκολία.

Σταυρωμένα Αναστολή / Σύγκρουση σεξουαλικής φύσης

Πόδια (Σταθερότητα-Ασφάλεια-Σεξουαλικότητα)

Μεγάλα-καλά τοποθετημένα:

Σιγουριά, Σταθερότητα-Ευστάθεια

Μικρά σε αφύσικη θέση ή λειπουν:

Φόβο-άμυνα απέναντι στο περιβάλλον

Βραχίονες και Χέρια (Στοιχεία επικοινωνίας)

Γαμψά και κόκκινα:

Επιθετικότητα, ανάγκη να γρατσουνίσει τον "εχθρό".

Αν υψώνονται προς τα πάνω:

Αναζήτηση βοήθειας-προστασίας-ανάγκη για φροντίδα

Απουσία βραχίονα

(που δεν οφείλεται σε απλή παράλειψη):

- Πιθανή σύνδεση με τη Σεξουαλικότητα
- Καταπιεσμένη εχθρότητα προς ένα μέλος της οικογένειας που συνοδεύονται με αισθήματα ενοχής και πιθανόν προκαλούν επιθετικότητα απέναντι στον εαυτό.

Απουσία χεριών μόνο:

Όπως και προηγουμένως με μικρότερη ένταση του προβλήματος

Κορμός (Παρόρμηση-Υλικότητα):

Λεπτός: Μη ικανοποίηση με το σώμα του/ αίσθηση ανεπάρκειας

Υπερβολικά μαζεμένος: Αισθήματα κατωτερότητας

Γραμμή ή Ζώνη χωρίζει τον κορμό στα δύο:

Η **Συναισθηματικότητα** και η **Σεξουαλικότητα** δεν μπορούν να συνυπάρξουν αρμονικά

Ζώνη σχεδιασμένη με λεπτομέρεια:

Αισθήματα ενοχής συνδεόμενα με την ανάπτυξη

Κουμπιά:

Ισχυρός **δεσμός** με οικογένεια κυρίως με τη **μητέρα**.

Σαν να ήθελε να αναπαραστήσει έναν **ομφαλό**, σημάδι της απομάκρυνσης από τη μητέρα.

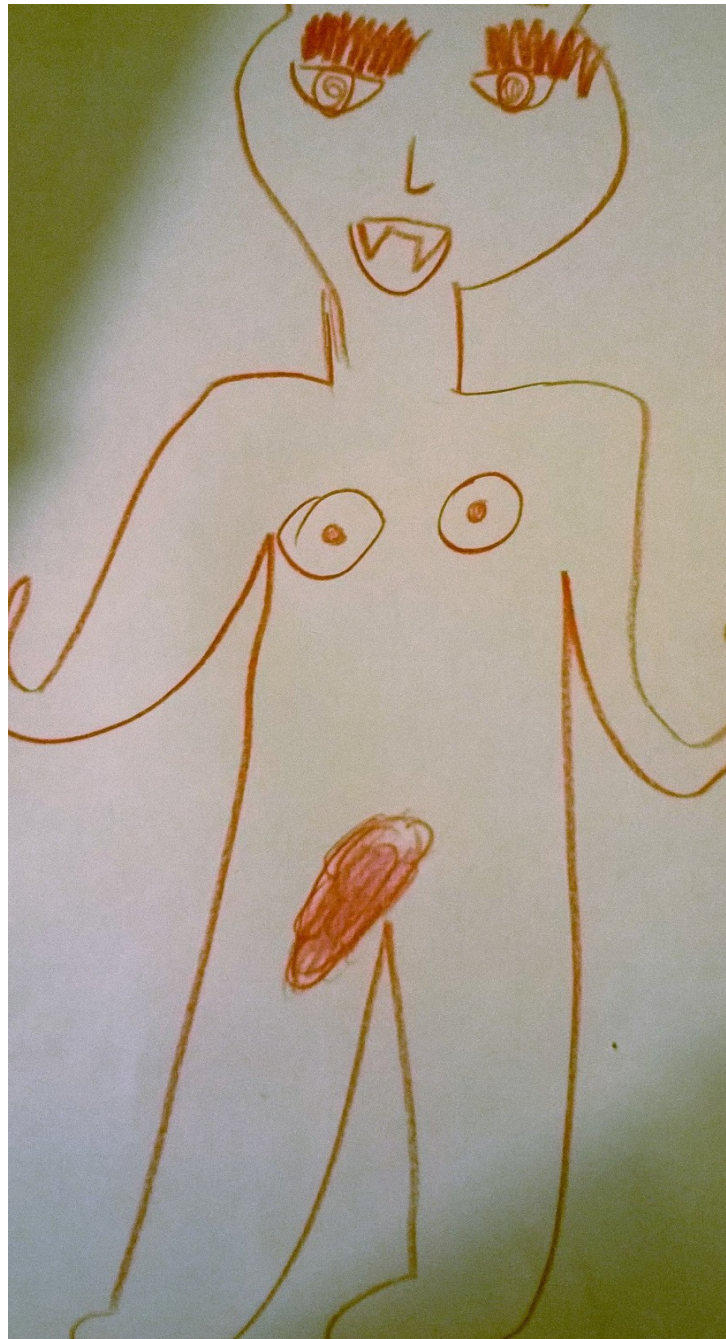

Στήθος με δύο μαστούς:

Ισχυρός δεσμός με μητέρα που δεν μπορεί να αποκολληθεί συναισθηματικά

Σεξουαλικά όργανα:(Σπάνια σχεδιάζονται)

Όταν σχεδιαστούν υποδηλώνουν σοβαρό θέμα σχετιζόμενο με αυτά

ΤΟ ΤΕΣΤ ΤΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ

Για κατανόηση αυθεντικών ενδόμυχων πλευρών της προσωπικότητας

Ψυχανάλυση: δέντρο= σύμβολο εαυτού

-Κάθε λεπτομέρεια παίζει ρόλο

-Παροτρύνουμε το ελεύθερο χέρι όχι χάρακα
(περιορίζει την ερμηνεία)

-Λέμε: 'σχεδίασε ένα δέντρο όπως νομίζεις, αν θες το
χρωματίζεις'

Σε κάθε ερώτηση λέμε: ' όπως θες, όπως σ'αρέσει.'

Δεν υπάρχει χρονικό όριο.

Εξέλιξη του σχεδίου

Το δέντρο αναπαριστά το άτομο που σχεδιάζει.

Ακόμα και αν δεν έχει δει ποτέ του ένα δέντρο είναι σε θέση να το ζωγραφίσει

Το δέντρο είναι δύσκολο σχεδιαστικά

4-6 παίρνει κανονική μορφή

5-6 αποκτά φυσική μορφή, χρώμα, ρίζες, λεπτομέρειες

7 (σχολείο) εξέλιξη -ρεαλιστικές αναλογίες

Κάλυψη της κόλλας

κόλλα = το περιβάλλον

εξωστρεφές παιδί

εξερευνά χωρίς φόβο το περιβάλλον του άρα καλύπτει
σχεδόν όλη την κόλλα

ενθουσιώδες -γενναιόδρομο ίσως και αδιακριτο

loan

Πάνω μέρος

ευφάνταστη φύση

ιδεαλισμό

ονειροπόληση

πνευματικές - φιλολογικές – φιλοσοφικές κλίσεις

Μέσον της κόλλας

ανάγκη να βρίσκεται ακόμα στο επίκεντρο προσοχής

Κάτω μέρος με αρκετό κενό πάνω

- στα μικρότερα παιδιά
- αν το σχεδιάσει έφηβος πιθανή δυσκολία να αντιμετωπίσει τη ζωή μακριά από οικογένεια

**Ερμηνεία 3 μέρη
Ρίζες- Κορμός- Φύλλωμα**

ΡΙΖΕΣ-ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Συναισθηματικός κόσμος

Συνδέεται με τη μητέρα γη που τρέφει και στηρίζει το δέντρο

Χωρίς αυτές θα στηριζόταν, αλλά θα του έλειπε το απαραίτητο για να ζήσει

Μας ανάγουν στον κόσμο των συναισθημάτων στον δεσμό μητέρας (ρίζες)- παιδιού (κορμός)

ΚΟΡΜΟΣ-ΕΓΩ

Συμβολίζει το ΕΓΩ

Εκφράζει την αντίληψη για τον εαυτό

Την ανασφάλεια που νιώθει

Λεπτός

- περιορισμένη αντοχή στις δυσκολίες
- ανάγκη για βοήθεια και προστασία
- μοιάζει εύθραυστο

Χοντρός και καλά σχεδιασμένος

- συγκροτημένη
προσωπικότητα
- εμπιστοσύνη στις
ικανότητες
- ενδείξεις σωματικής
δύναμης

Φύλλωμα είναι το αποτέλεσμα της σχέσης ρίζας - κορμού

- Προβολή του παιδιού στον έξω κόσμο
- Κλαδιά διευρύνονται και επεκτείνονται πέρα από τον κορμό (ΕΓΩ)
- Διάθεση ή μη επικοινωνίας
- Προσαρμοστικότητα
- Αλληλεγγύη
- Αγάπη

Μικρό δέντρο

- ντροπαλότητα
- εσωστρέφεια
- θέλει ησυχους φίλους
- δεν μένει αδιάφορο στα χάδια

Μεγάλο

- ενθουσιώδες
- εξωστρεφές
- θέλει παρέες
- γενναιόδωρο
- δεν συνδέεται συναισθηματικά με αντικείμενα τα
χαρίζει συχνά

Ασυνήθιστο δέντρο

-δεν έχει συγκεκριμένη σημασία

Ελατο

- παιδί νοσταλγικό
- συναισθηματικά δεμένο με οικογένεια και αξίες
- σύμβολο Χριστουγέννων (χαρά-ιδιωτική ζωή-αγαπη-μένα πρόσωπα)
- συναισθηματικό παιδί
- ανάγκη προστασίας/ασφάλειας/ήρεμου περιβάλλοντος
- δεν του αρέσει πολύς κόσμος -προτιμά λίγους έμπιστους φίλους
- ντροπαλό/φοβάται μην κάνει κακή εντύπωση
- του αρέσει η απομόνωση -αποθαρρύνεται εύκολα
- αντιδρά παιδιάστικα
- παιχνίδια απαιτητικά /ατομικά

Κυπαρίσσι

- στοχαστικό παιδί -μιλάει λίγο
- κλίση προς την ποίηση τη λογοτεχνία-
- αισθητική άποψη

Κλαίουσα Ιτιά

- επιθυμεί να βγει από την ανωνυμία
- έμφυτη κομψότητα
- Θέλεση ανεξαρτησίας
- στιγμές θλίψης /περισυλλογής
- έφηβος: έφεση στις γραφικές τέχνες και φωτογραφία

Φρούτα

- σύμβολο αφθονίας
- παραγωγικότητας
- συναισθηματικό πλούτο
- θέλει να προσφέρει
- να κάνει ευτυχισμένους τους γύρω του
- επιθυμία να ξεχωρίσει
- τάση να βοηθά
- εξωστρεφές
- πολλούς φίλους
- επιλέγεται ως αρχηγός
- τα πάει καλά στα μαθήματα που θέλουν φαντασία

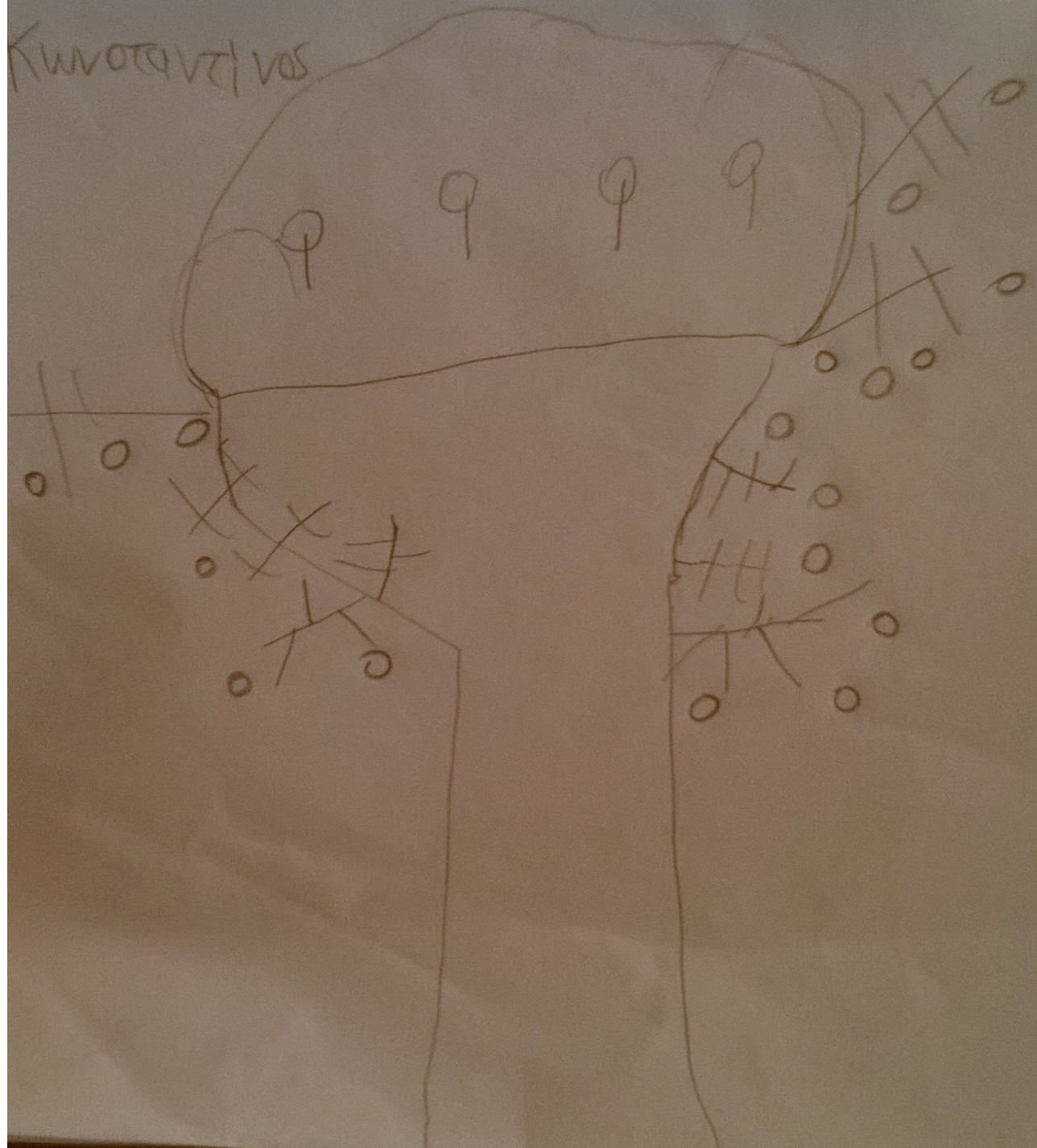

Φρούτα όχι κολλημένα στα κλαδιά

- μελαγχολία
- έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό και στις δυνατότητες

SON 12V D10MM

Λουλούδια/ Σαλιγκάρια στη βάση του δέντρου

- φαντασία
- ευαισθησία
- γλυκύτητα
- ξεκίνημα σεξουαλικής
ανάπτυξης
- αρμονική σχέση με φύση
και γονείς

Μικρά κλαδιά κατά μήκος του κορμού

- συνήθως από αγόρια
- σημάδια της σεξουαλικότητας που εξελίσσεται
- έφηβοι:
πλήρη μεταμόρφωση/
ζητά στήριξη του πατέρα

**Τα κορίτσια περισσότερο
βάζουν λουλούδια
πεταλούδες κλπ.**

Είναι πιο ρομαντικά

- ο ψυχικός τους κόσμος
βασίζεται σε συναίσθημα +
τρυφερότητα
- ανάγκη να αρέσουν
- φανερώνεται συχνότερα οι
συνενοχή με τη μητέρα

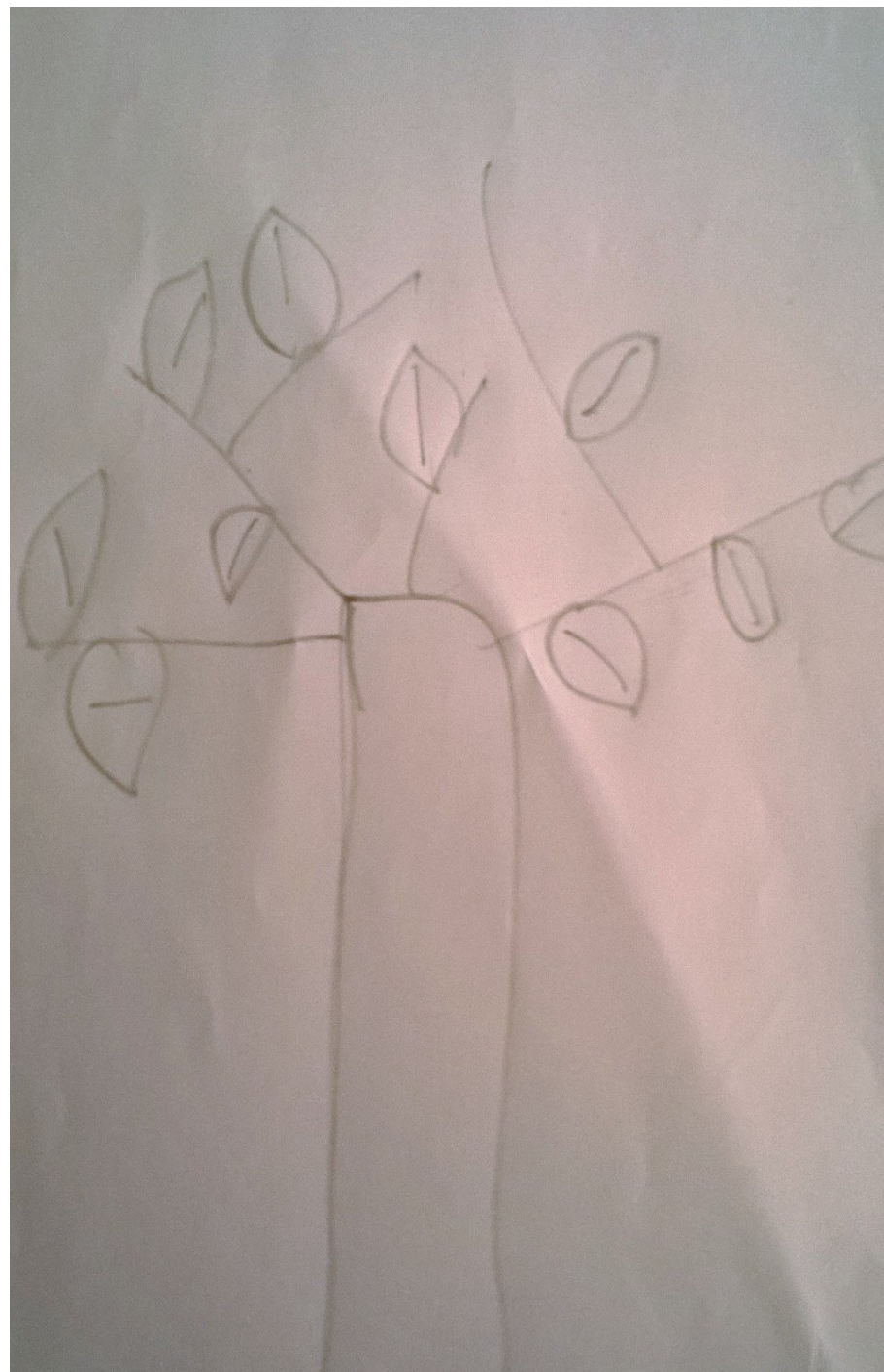
Φύλλα που πέφτουν

- ευαισθησία
 - αυθορμητισμό
- ευγενικά ψυχικά
χαρίσματα
- μικρή αντοχή στις
ματαιώσεις
 - ιχνη μελαγχολίας
- ντροπαλό
 - ανάγκη από
προσωπικούς χώρους
- ανάγκη από αποδοχή

Φύλλα μονωμένα σχεδιασμένα

- ζωντάνια
- γενναιοδωρία
- δημιουργικότητα
- δράση

Φωλιά

- ανάγκη για προστασία/
περισυλλογή
- ισχυρός δεσμός με μαμά
- ανάγκη να το ταΐζουν
(σκίουρος/ βελανίδια)
- έχει δικό του χρόνο /ρυθμό
- εντονα πλούσια συναισθή-
ματα
- δεμένο με τις οικογενειακές
αναμνήσεις
- επιλέγει τις μικρές ομάδες σε
ήρεμο σιωπηλό περιβάλλον

Πολλές ρίζες

-προσήλωση στη μητέρα και
συγγενείς

-αντλεί από αυτούς σιγουριά
περηφάνια

-αυτό το κάνει να
προσαρμόζεται εύκολα

-δεν αποθαρρύνεται από
αποτυχία

-συναισθηματική
σταθερότητα

Χωρίς ρίζες

- Συμβολίζει τη μητρική φιγούρα που στηρίζει και προστατεύει αλλά δεν μπορεί να θρέψει γιατί λείπει η επαφή με τη γη.
- Πεινασμένο για αγάπη
- Ανασφαλές συναισθηματικά
- Ο φόβος και οι σχολικές αποτυχίες αποδίδονται στην απουσία της γυναικείας φιγούρας τα πρώτα χρόνια της ζωής του
- Δεν αισθάνθηκε ασφάλεια

Ήλιος κοντά στο δέντρο

- σύμβολο πατρικής
φιγούρας
- κάλεσμα προς πατέρα

ΤΟ ΤΕΣΤ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

Αναπαριστά τον τρόπο ζωής σε σχέση με

-γονείς

-το ρόλο του στην οικογένεια.

Από νωρίς το παιδί ζωγραφίζει σπίτι.

Είναι η επιθυμία του να ζήσει κάτω από μία
σίγουρη στέγη.

Μελετητές το συνέδεσαν με το μητρικό πρόσωπο

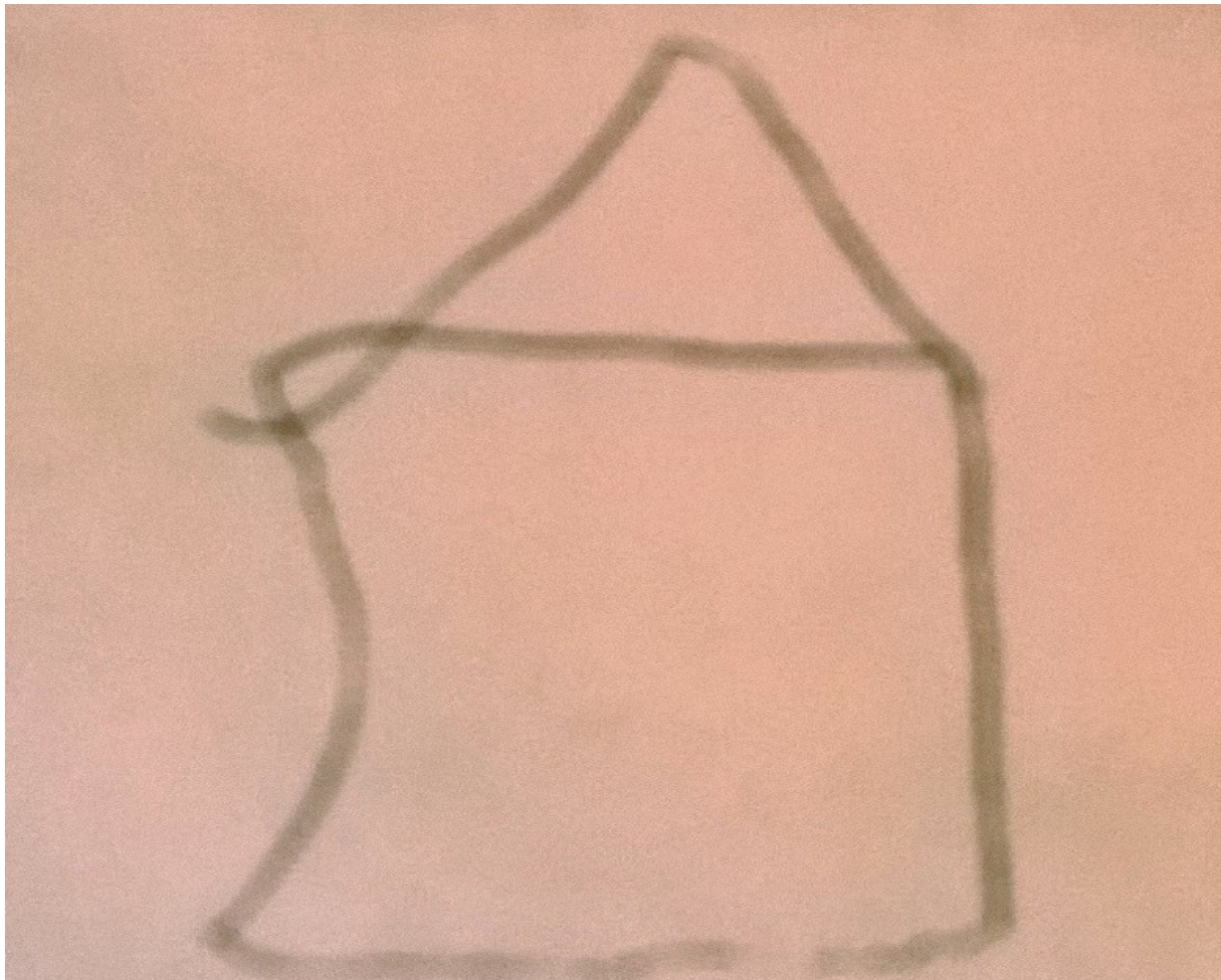
πόρτα = στόμα

μάτια = παράθυρα

μαλλιά = στέγη

4-5

απλά στοιχειώδη χαρακτηριστικά με ουσιαστικά
ερμηνευτικά στοιχεία

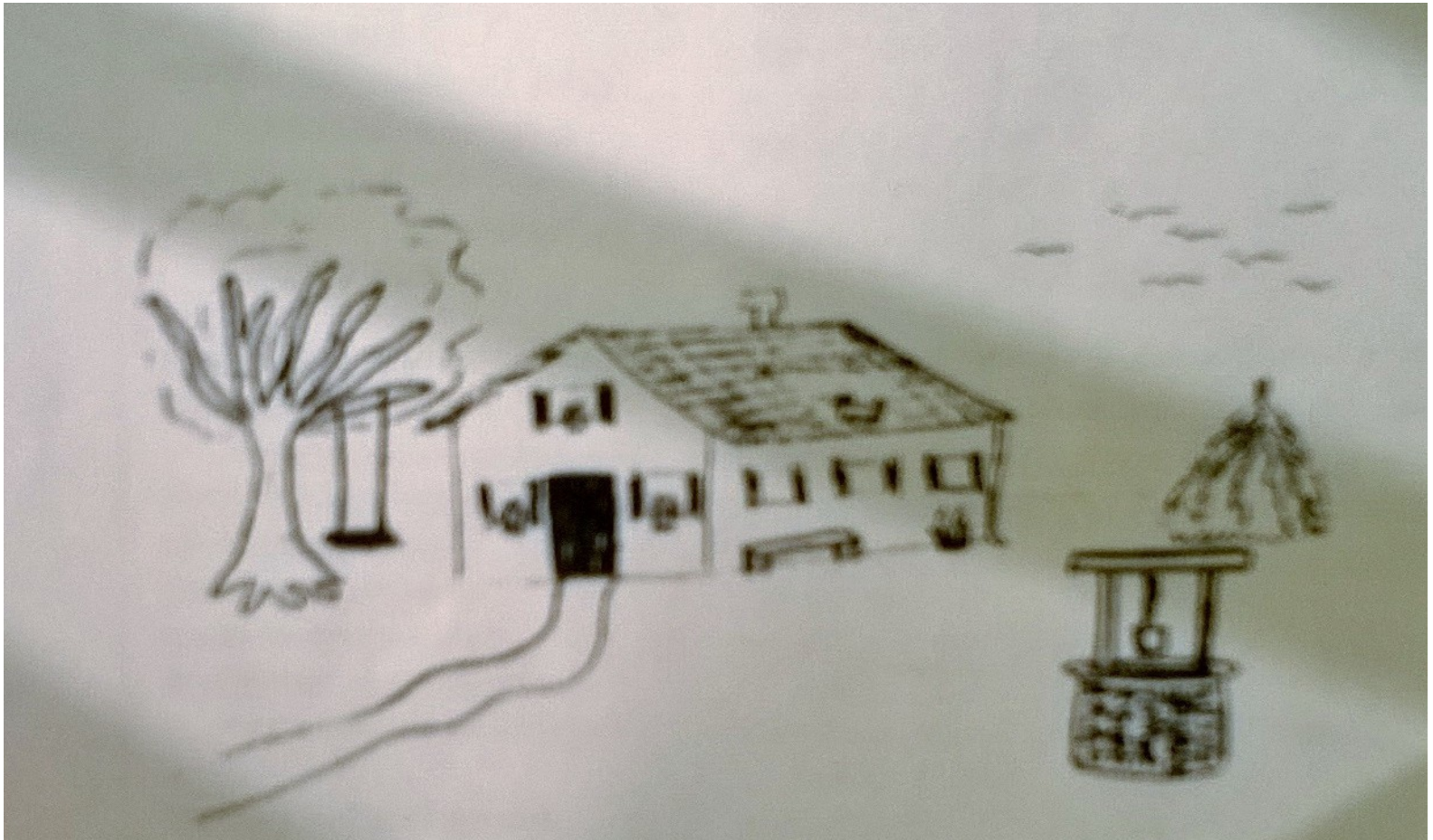
5-6

λεπτομέρειες -πιο πολλά στοιχεία

7-8

Εντάσσονται δέντρα ήλιος δρόμος κλπ.
Προβολικό = προβάλλει τον εαυτό του

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Μεγάλο Σπίτι

- ευθυμία
- εγκάρδια υποδοχή
- ελκυστικό
- φιλόξενο-αυθόρμητο παιδί
- ανοιχτό στη ζωή / φύση
- παρορμητικό
- ικανό να προσφέρει αγάπη και φιλία
- εξωστρέφεια - αλτρουισμό

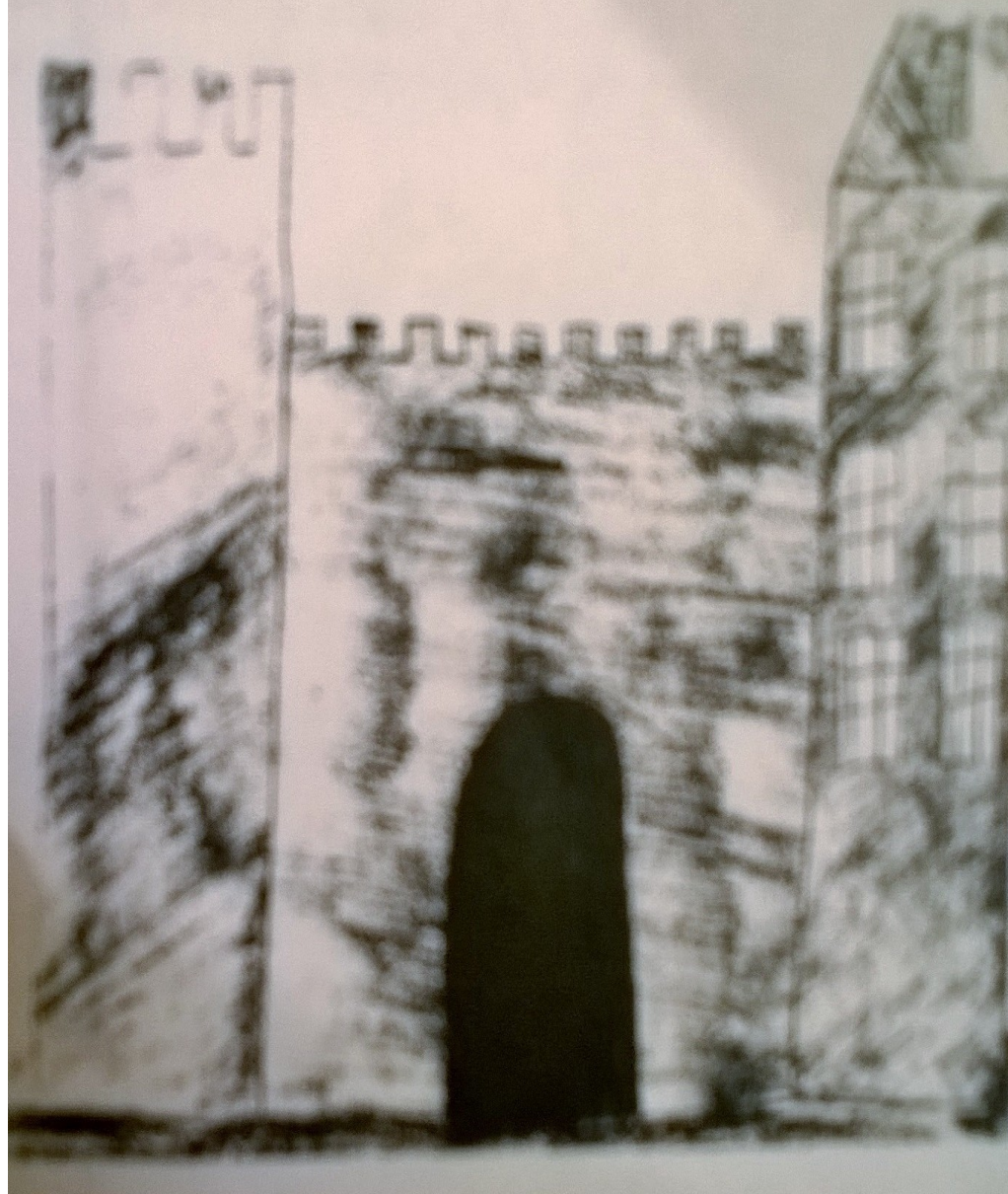
Μικρό Σπίτι

- περισυλλογή
- ιδιωτική ζωή ντροπαλό
- εσωστρεφές – κλειστό
- ανάγκη για επιβεβαίωση
- η οικογένεια αποτελεί
στήριγμα καταφύγιο
σιγουριά
- χρειάζεται ερεθίσματα και
εμπιστοσύνη για να
ανοιχτεί

Σαν κάστρο

- δυνατός χαρακτήρας
- στέλνει μηνύματα δύναμης πλούτου φαντασίας
- του αρέσει να φαντασιώνεται πρόσωπα φίλους
- εν δυνάμει συγγραφέας με στοιχεία μαγείας εφευρετικότητας περιπέτειας
- γενναιόδωρο υποχωρητικό
- αφαιρείται εύκολα (πιθανό δεπυ)

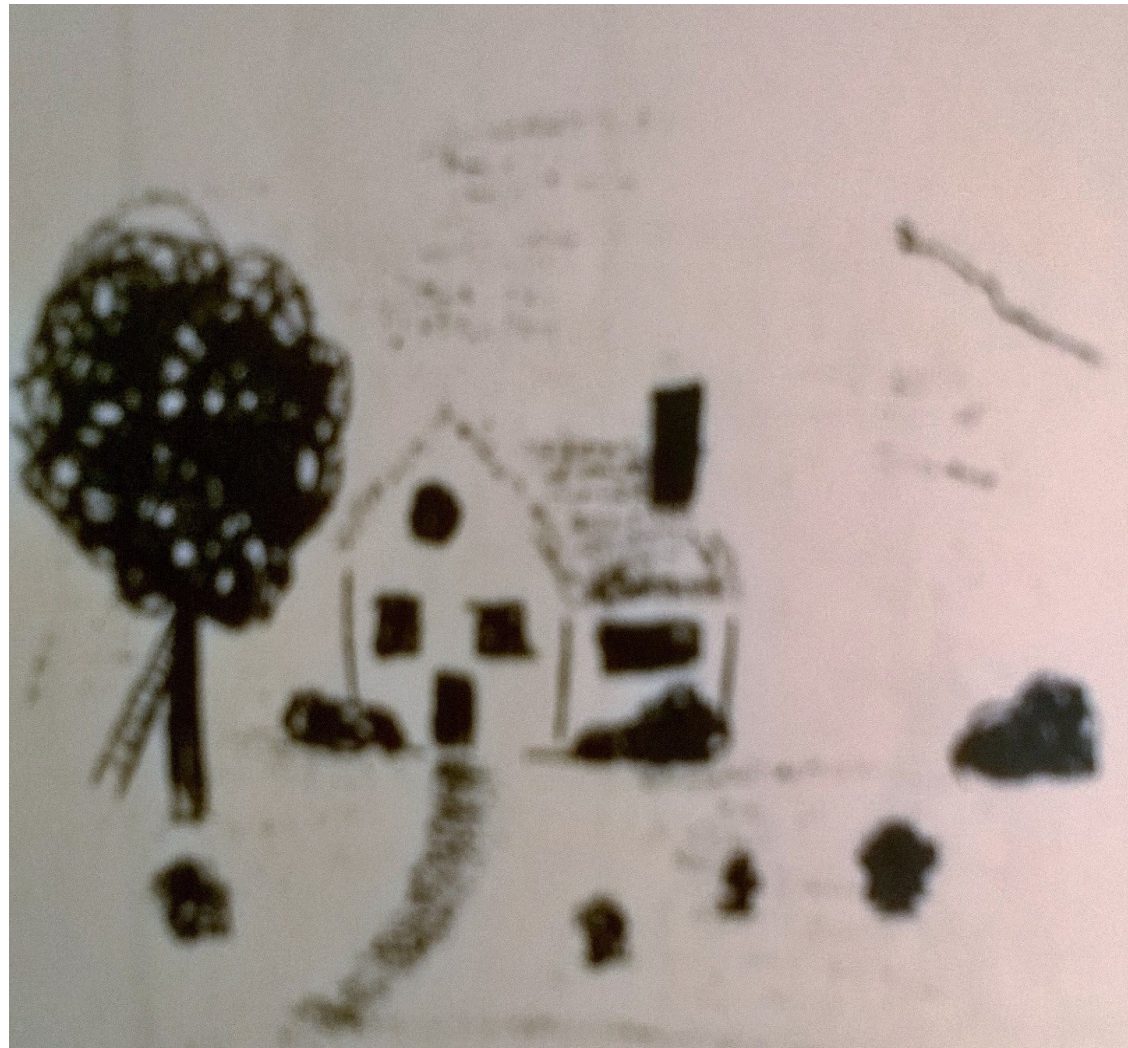
Μάνταλωμένα παράθυρα- πόρτες

- ένδειξη ότι είναι κλεισμένο στον εαυτό
- δυσκολεύεται να βγει από το προστατευτικό καταφύγιο
- αισθάνεται φυλακισμένα και περιορισμένα από συγκρούσεις εντός της οικογένειας
- ίσως υπερπροστατευτικοί γονείς η αίσθηση εγκατάλειψης
- αρνείται διάλογο

Σχέδιο με προοπτική

- συναισθηματική αστάθεια
- αισθήματα κατωτερότητας
- περιορισμοί
- δημιουργούν άγχος και αβεβαιότητα

πλατύτερο στη στέγη

- ικανότητα κριτικής σκέψης
(και σε υπερβολή)
- τάση για σκεπτικισμό και
μελαγχολία

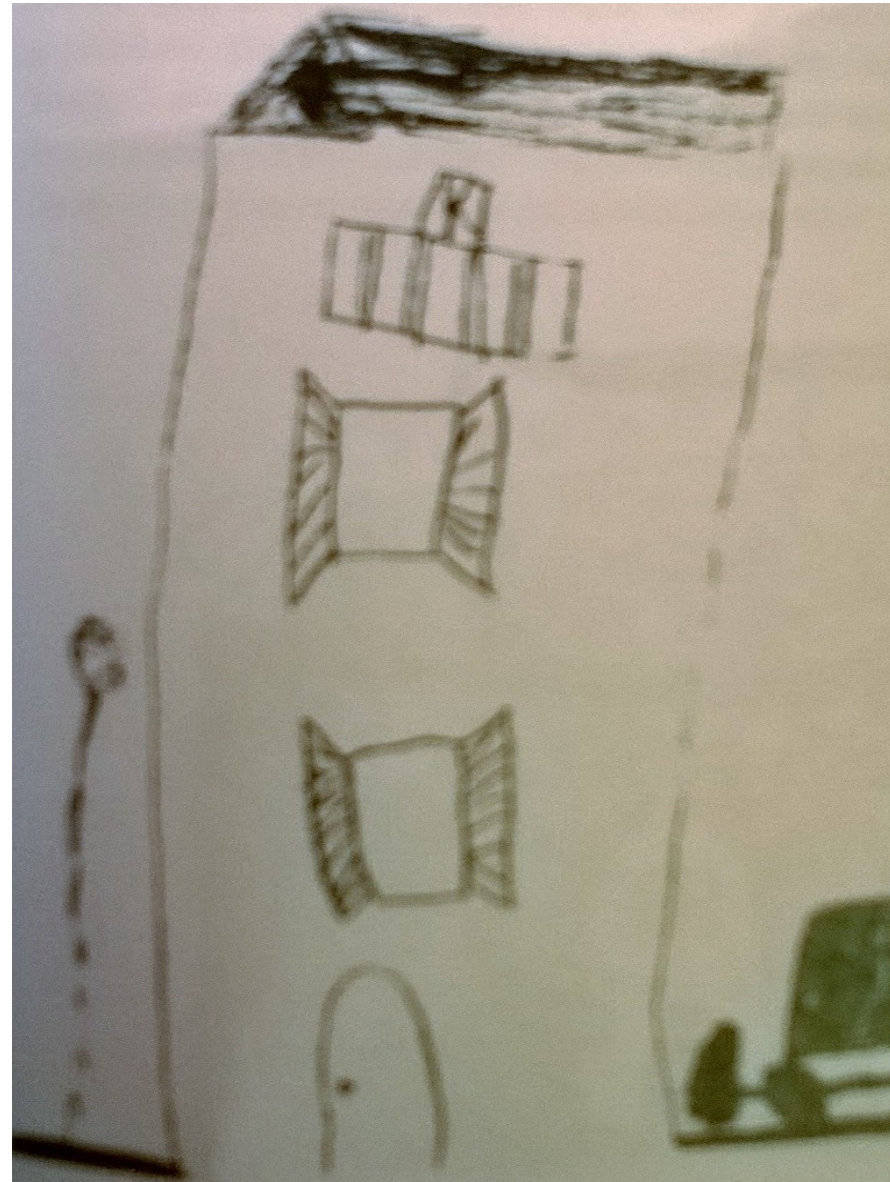
πλατύτερο στο κάτω

- αισθήματα
κατωτερότητας
- άκαμπτη συμπεριφορά
- αδημονία

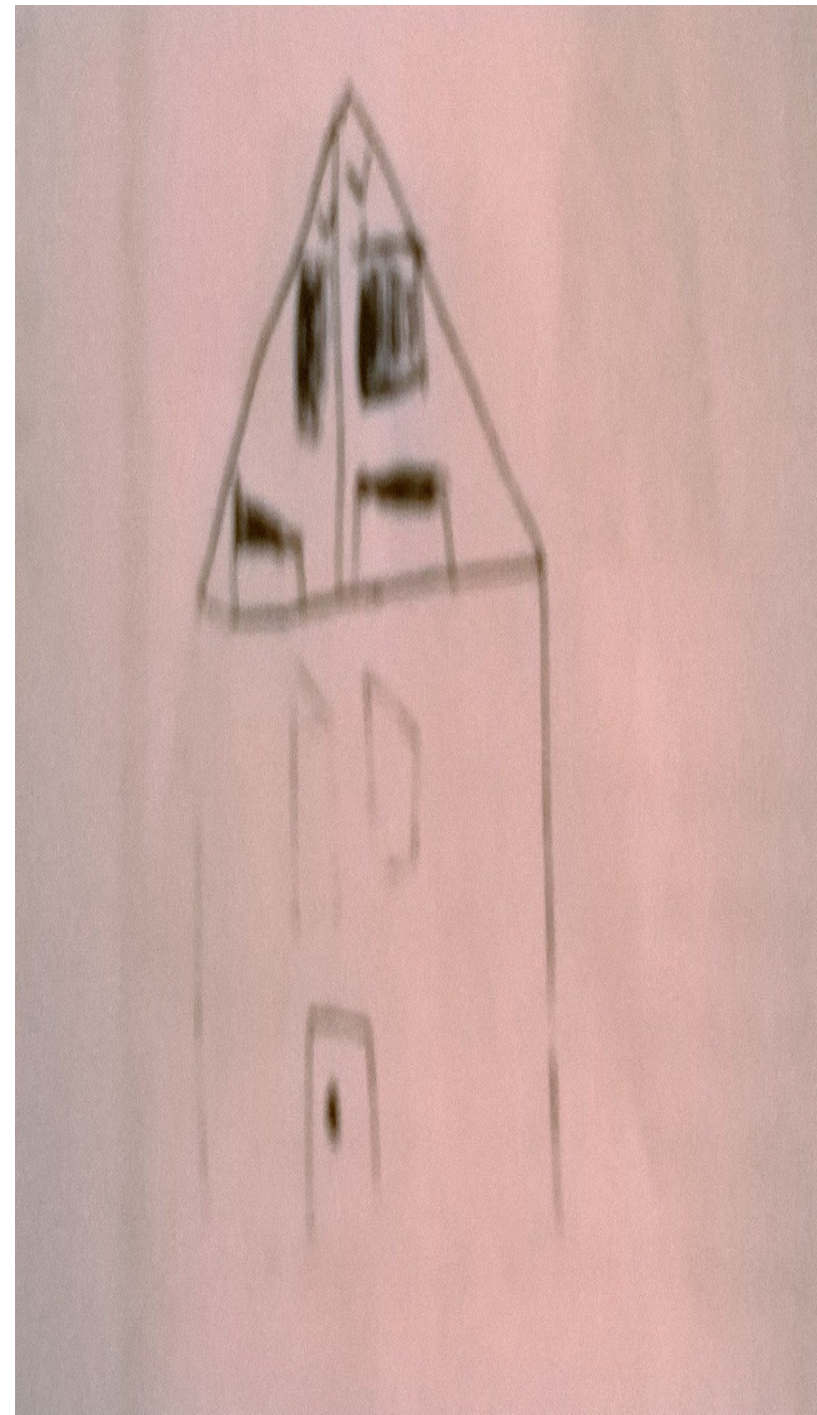
Στέγη πατικωμένη ή πολύ πλατά

- πρόβλημα εντός της οικογένειας
- αισθάνεται να πνίγεται από τις υπερβολικές απαιτήσεις των γονέων
- ίσως αντιδράσει επιθετικά
- **όπως το καπέλο στην ανθρώπινη φιγούρα**

Σοφίτα

- πολλή φαντασία
- δεν εκδηλώνεται όμως λόγω απαγορεύσεων έτσι καταφεύγει στη σοφίτα για να φαντασιωθεί ελεύθερα

καμινάδα με καπνό

υπάρχει φωτιά που ζεσταίνει τα
μέλη

(έτσι το αντιλαμβάνεται)

χωρίς καπνό ή χωρίς καμινάδα

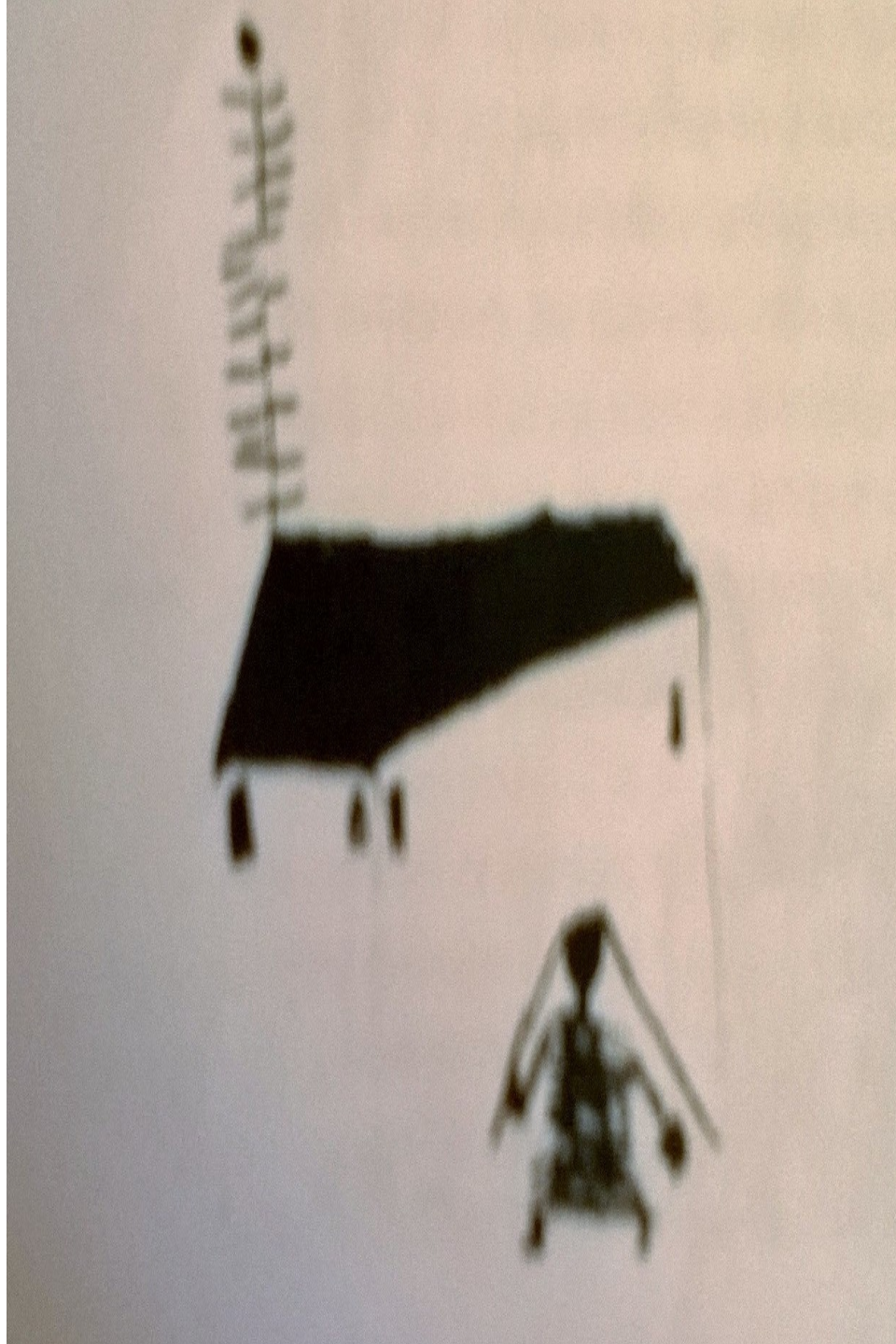
- έλλειψη επικοινωνίας
- έλλειψη συναισθηματικής
σχέσης

κεραία tv

-προσοχή του παιδιού για
ό,τι συμβαίνει γύρω του

-όπως τα αυτιά
(τεντωμένες κεραίες)

Πόρτα (πώς επικοινωνούμε)

Κλειστή χωρίς χερούλι:

- ντροπαλότητα
- δυσκολία σχέσεων

Χερούλι ευδιάκριτο

- εξωστρεφές
- διαθέσιμο

Κλειδαριά

- ενοχή (σε σχέση με σεξουαλικότητα)
- φόβο επαφής
- φόβο για επίκριση

Δύο πόρτες

- πιθανή σύγκρουση ανάμεσα στους γονείς
- πραγματικός χωρισμός ή φόβος αυτού

Παράθυρα

- δείχνει τον τρόπο επικοινωνίας σε σχέση με περιορισμούς κανόνες απαγορεύσεις που επιβάλλει οικογένεια

Κλειστά

- κλεισμένο στον εαυτό
- επιφυλακτικότητα στις σχέσεις

Χωρίς παράθυρα (μετά τα 5-6)

- αισθάνεται πως δεν μπορεί να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα εξαιτίας καταπιεστικής διαπαιδαγώγησης
- πολύ προστατευμένο
- υπερβολικά ευαίσθητο

Πολύ μεγάλα: Αδιακρισία

Ανοιχτά

- άνοιγμα προς τα έξω
 - περιέργεια χωρίς φόβο
- για την κρίση των άλλων

Στολισμένα

- ευαίσθητο
- τρυφερό
- ντροπαλό
- φοβιτσιάρικο
- ανάγκη να κάνει εντύπωση

Φράχτης / μάντρα

-αίσθηση
απομόνωσης

Δέντρα γύρω από το σπίτι

-ανάγκη για αγάπη προστασία σιγουριά

Στο βάθος της εικόνας

Σε ανοιχτό και πλούσιο τοπίο

- συναισθήματα λύπης. Οφείλονται στη συγκινησιακή απομάκρυνση (όχι πραγματική)
- αίτημα για περισσότερη προσοχή

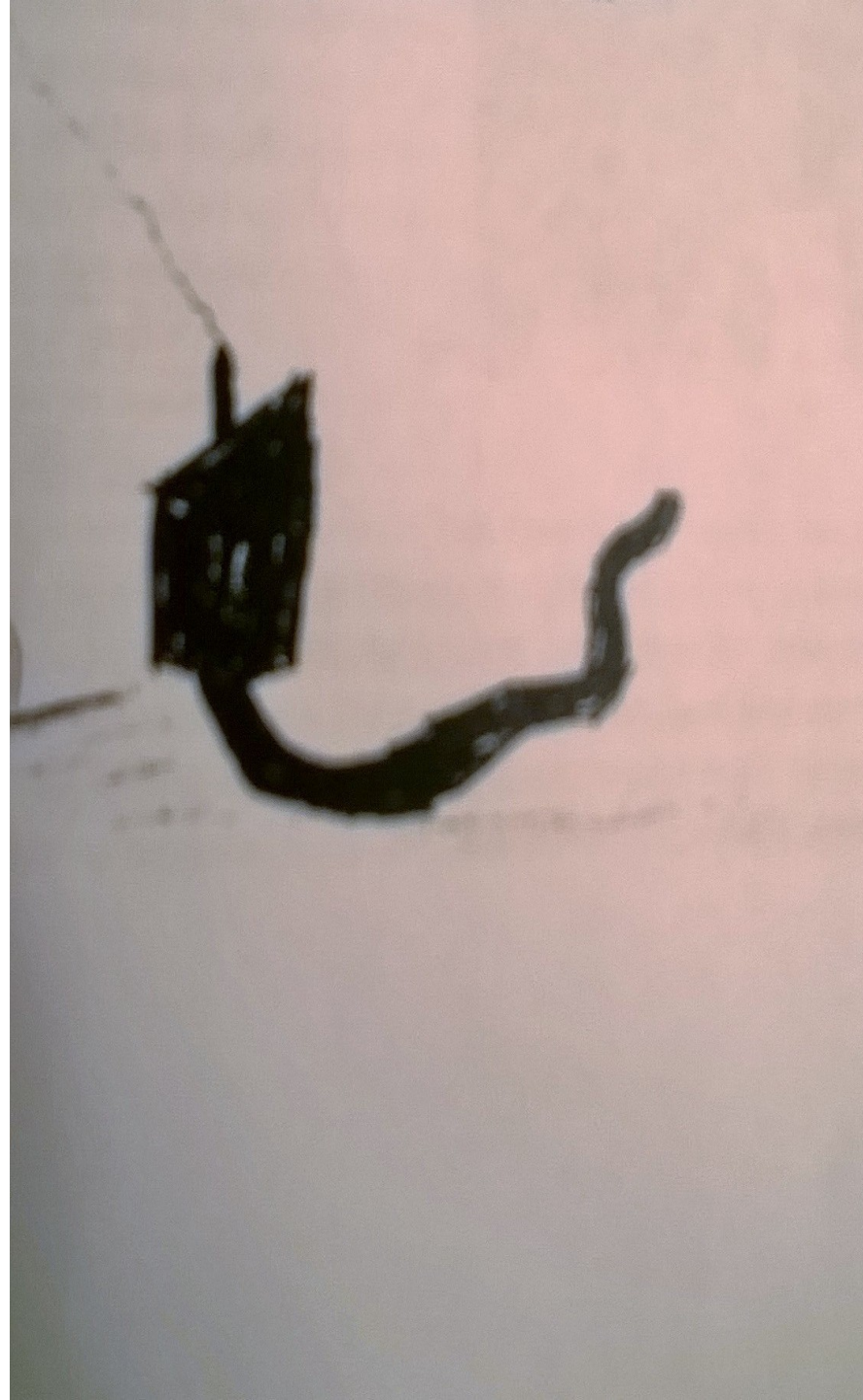
ΔΡΟΜΟΣ

Δρόμος ως προέκταση του σπιτιού

- ανάγκη να βγει από τον οικογενειακό πυρήνα προς την κοινωνία
- να επανέλθει στην οικογένεια
- παλινδρόμηση
- δύσκολες συνθήκες έξω από οικογένεια

Ελικοειδής

- χαρακτήρας που δεν ικανοποιείται
- του αρέσει να ελέγχει
- προσπερνάει τα εμπόδια
 - περήφανο
- έξυπνο
- φιλοπερίεργο
- επιδεξιότητα στα χέρια
(κατασκευές)

Ίσιος προς τα κάτω

- ανοιχτό
- δέχεται υποδείξεις
- του αρέσει να παίζει σε ανοιχτούς χώρους και να επιστρέφει με εμπειρίες

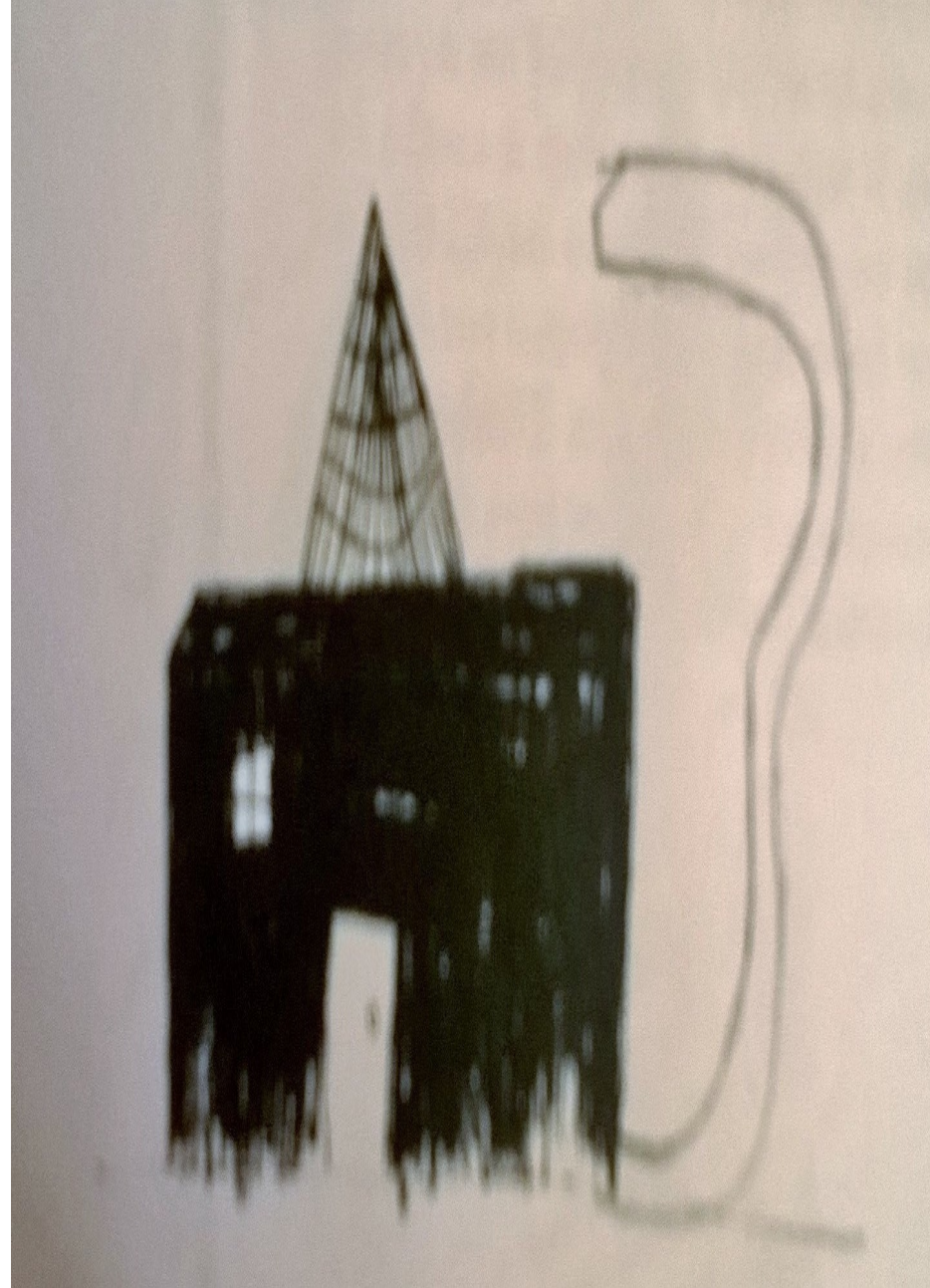
Με διακλαδώσεις

- αναποφασιστικότητα που οφείλεται στο φόβο απομάκρυνσης
- ανοιχτό
- εκδηλωτικό
- θέλει να το αποδέχονται μέσα σε ομάδα αλλά σιωπηλά

Επιστρέφει προς τα πάνω

- φοβούμενα την κρίση των άλλων θέλουν να δημιουργούν άλλοθι για να μην συγκριθούν
- τελειομανεία
- κλείνονται στον εαυτό
 - σκαντζόχοιρος= αν θιχτούν τσιμπάνε
 - αυτόνομα
- εύκολη ένταξη

Τελειώνει απότομα

-επιλεκτικό

-εσωστρεφές

-διακριτικό

-δεν ενδιαφέρεται να αναπτύξει σχέσεις

-επιμελές

-άριστος μαθητής

ΤΟ ΤΕΣΤ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Θετικά / αρνητικά στοιχεία που επηρεάζουν την ανάπτυξη

Η οικογένεια επηρεάζεται από:

-Γέννηση

-Αποτυχία

-Επιτυχία

Ακόμα και αν δεν του ζητηθεί, το παιδί κάνει τη δική του οικογένεια στο σχέδιο

Οργάνωση του Τεστ

"Σχεδίασε μία οικογένεια, όποια θες". Όταν τελειώσει το επαινούμε και ζητάμε να μας μιλήσει για αυτό.

Καλή καταγραφή απαντήσεων.

Ερωτήσεις:

-Ποιο είναι το πιο συμπαθητικό πρόσωπο?

-Το λιγότερο συμπαθητικό?

-Το πιο ευτυχισμένο/πιο λυπημένο?

Μετά τις απαντήσεις ρωτάμε *Γιατί?*

-Ποιο προτιμάς?

-Ποιος θα ήθελες να ήσουν? (δεν έχει σημασία άντρας γυναίκα)

Εξέλιξη του Σχεδίου

2-5 ετών

- περίδος μεγάλης ταύτισης με γονείς
- θα ήθελε να μείνει για πάντα μαζί τους
- ταυτόχρονα στρέφεται και προς τα έξω

9-10 ετών

- συγκρούσεις γιατί αναζητά αυτονομία
- η ενηλικίωση είναι η δεύτερη γέννηση.
- είναι το νέο τραύμα αποκόλλησης από προστασία.

Αν γίνει με θετικό τρόπο ο ομφάλιος λώρος μετατρέπεται σε μήνυμα αγάπης

*οικογένεια *εαυτός *έξω κόσμος

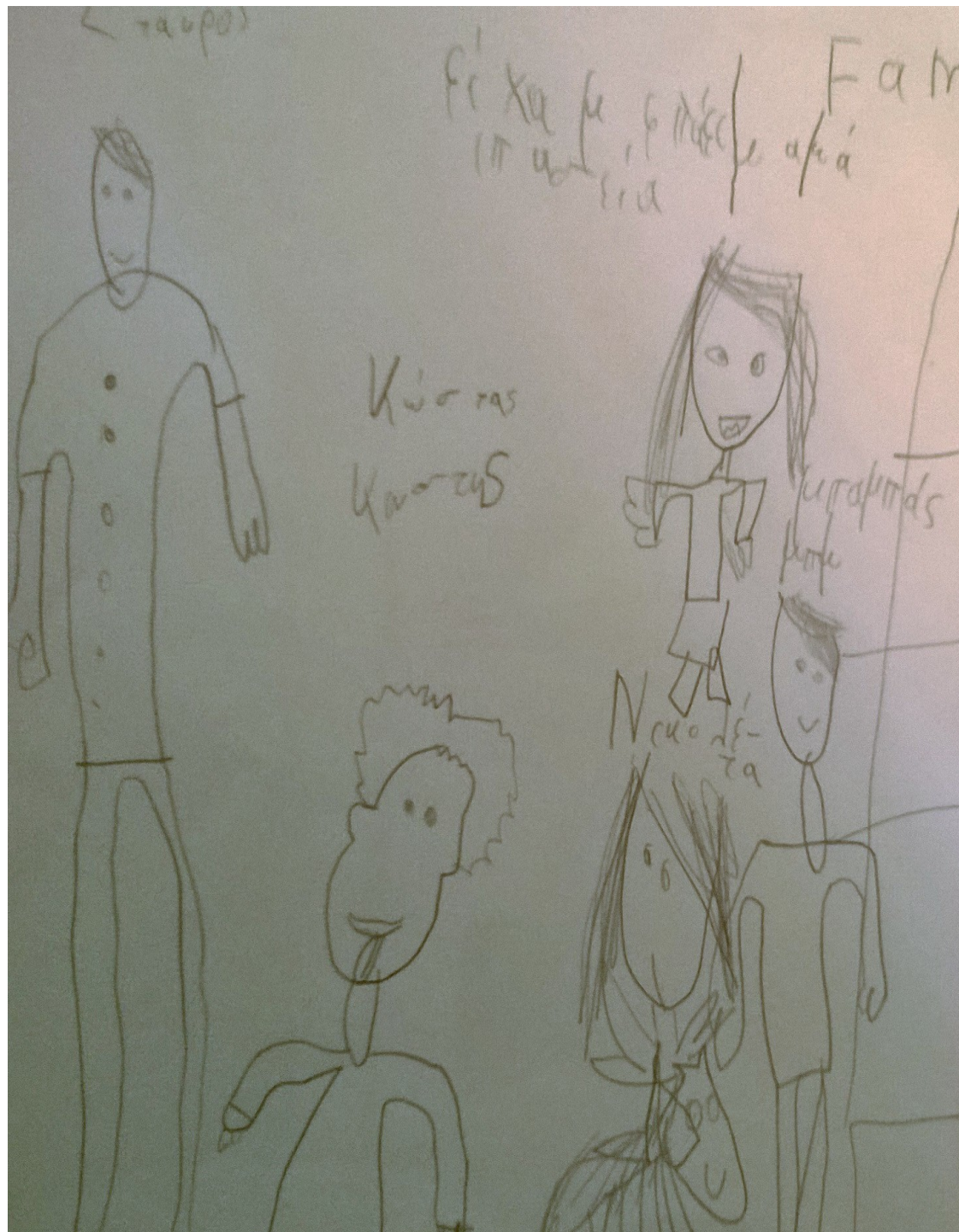
ΕΡΜΗΝΕΙΑ

1η ΘΕΣΗ

-Νιώθει το
μεγαλύτερο
θαυμασμό

-Ταυτίζεται

-Θέλει να τον μιμηθεί

Εαυτός 1η θέση

- Εγωκεντρισμός
- Να έχει προτεραιότητα
- Δεσμό εξάρτησης που δεν του επιτρέπει να απαγκιστρωθεί
- Εκδηλώνει ανάγκη για αγάπη που δεν έχει ικανοποιηθεί
- Επηρεάζει αρνητικά τη σχολική επίδοση

Εαυτός τελευταία θέση

- υποτιμάει Εαυτό
- χαμηλή εμπιστοσύνη Εαυτού λόγω ντροπαλότητας/
εσωστρέφειας
- χρειάζεται να το αντιληφθούμε ώστε να βοηθήσουμε
να αποκτήσει θετική εικόνα

Παραλείπει πρόσωπα

- Δεν τα αποδέχεται
- Πιθανή ζήλια ή φόβο μήπως τους στερήσει τη γονεϊκή αγάπη το αδερφάκι

Προσθήκη προσώπου

- Να αντισταθμίσει το αίσθημα μοναξιάς (όπως ο φανταστικός φίλος)
- Ζει κυρίως με ενήλικες

Πρόσωπο με διαστάσεις μικρότερες από το κανονικό
Τον θεωρεί εν δυνάμει αντίπαλο όποτε τον μειώνει
αφού δεν μπορεί να τον εξαλείψει

Πρόσωπο παράμερα

Πραγματική/ υποθετική μη ένταξή του στην οικογένεια

Δυσκολία παιδιού να κάνει σχέση μαζί του

Ηθελημένο σβήσιμο

Δυσφορία απέναντι σε αυτό το μέλος.

Όμως δεν μπορεί να το εκφράσει ευθέως

Πρόσωπο με υπερβολικά μεγαλύτερες διαστάσεις

-Βιώνεται ως κυρίαρχη καταπιεστική φιγούρα

-Οφείλει να υπακούει

-Σημάδια αναστολής ή περίοπτη θέση στην καρδιά του

Παράλειψη χεριών

- Τρόπος να τιμωρήσει κάποιον που νιώθει απειλή
- Σημάδι της σεξουαλικότητας που δεν βιώνεται ελεύθερα λόγω φόβου κριτικής

Προσθήκη ζώων

Ίσως τείνει να αποκρύψει επιθετικότητα σε σχέση με κάποιο πρόσωπο

Παράλειψη Εαυτού

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Δεν αισθάνεται ότι ανήκει στην οικογένεια
- Νιώθει απομονωμένος
- Αιτία: απειλές- τιμωρίες- ζήλια

Εαυτός με άλλο φύλο

- Άρνηση σώματος
- Ο Σεξουαλικός ρόλος δεν είναι αποδεκτός (συνήθως στην εφηβεία)

Άρνηση να σχεδιάσει

- Δυσφορία-Ελλιπή συναισθηματική συμμετοχή-
Απουσία διαλόγου μέσα στα μέλη

Οικογένεια ζώων

- Δεν αισθάνεται μέλος
- Κάποιος πόνος που δεν το αφήνει να εκφράσει αυθόρμητα τα συναισθήματά του πχ διαζύγιο ώστε να αποφύγει την αναβίωση του πόνου.

Άρνηση να τους χρωματίσει όλους

- Απάθεια / αναστολή συναισθηματική / ψυχρότητα
- Κάτι έχει παγώσει την ψυχή του
- Αυστηρή ή πολύ ελεύθερη διαπαιδαγώγηση
- Δεν ζεστάθηκε από αγάπη

Καπέλο σε κάποιον

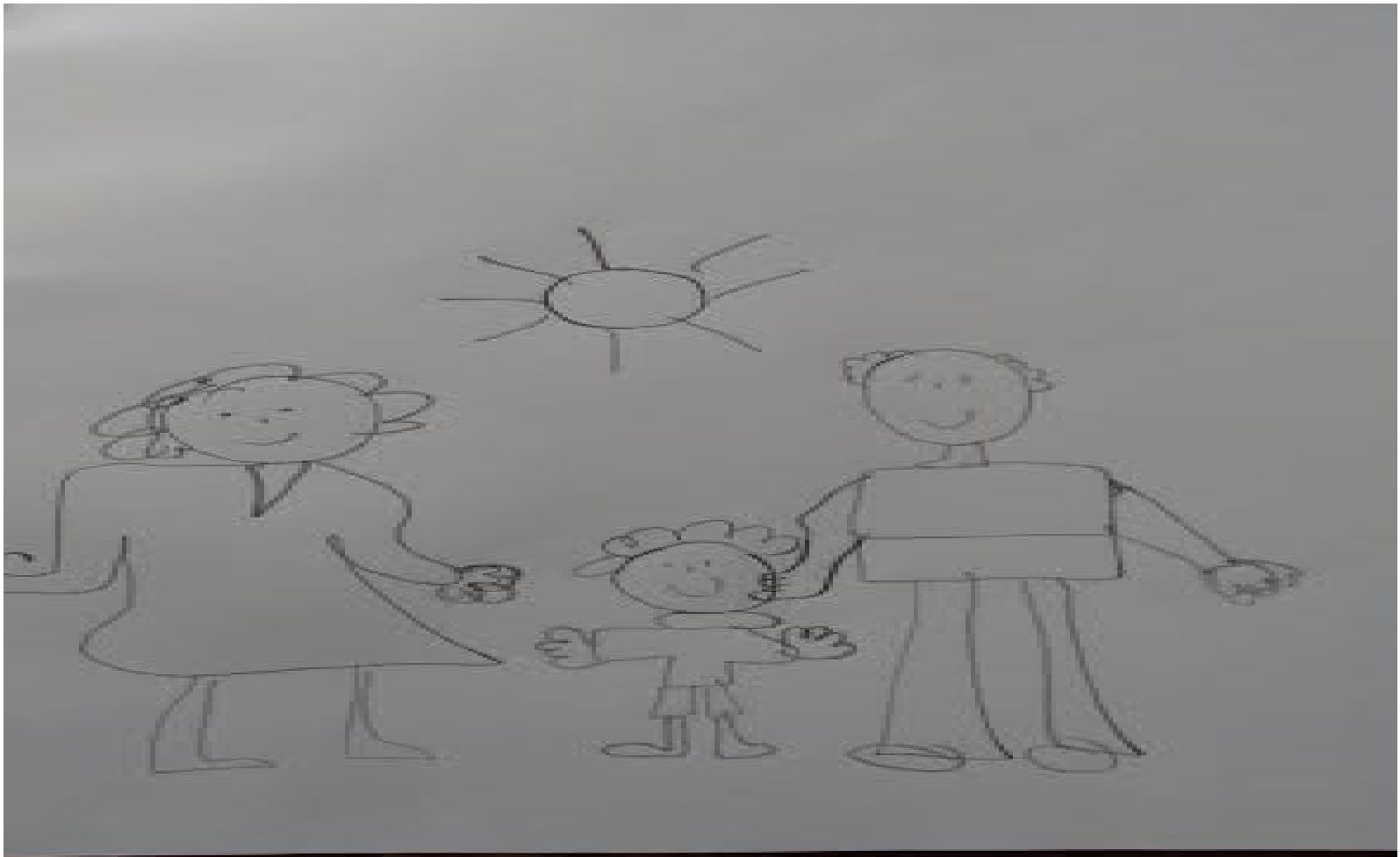
Καταπίεση από κανόνες ή απαιτήσεις

Χέρι που αγκαλιάζει το παιδί κοντά στο λαιμό

Αίσθηση ότι το συγκρατούν /εμποδίζουν

-Τονίζει τους περιορισμούς που του επιβάλλουν

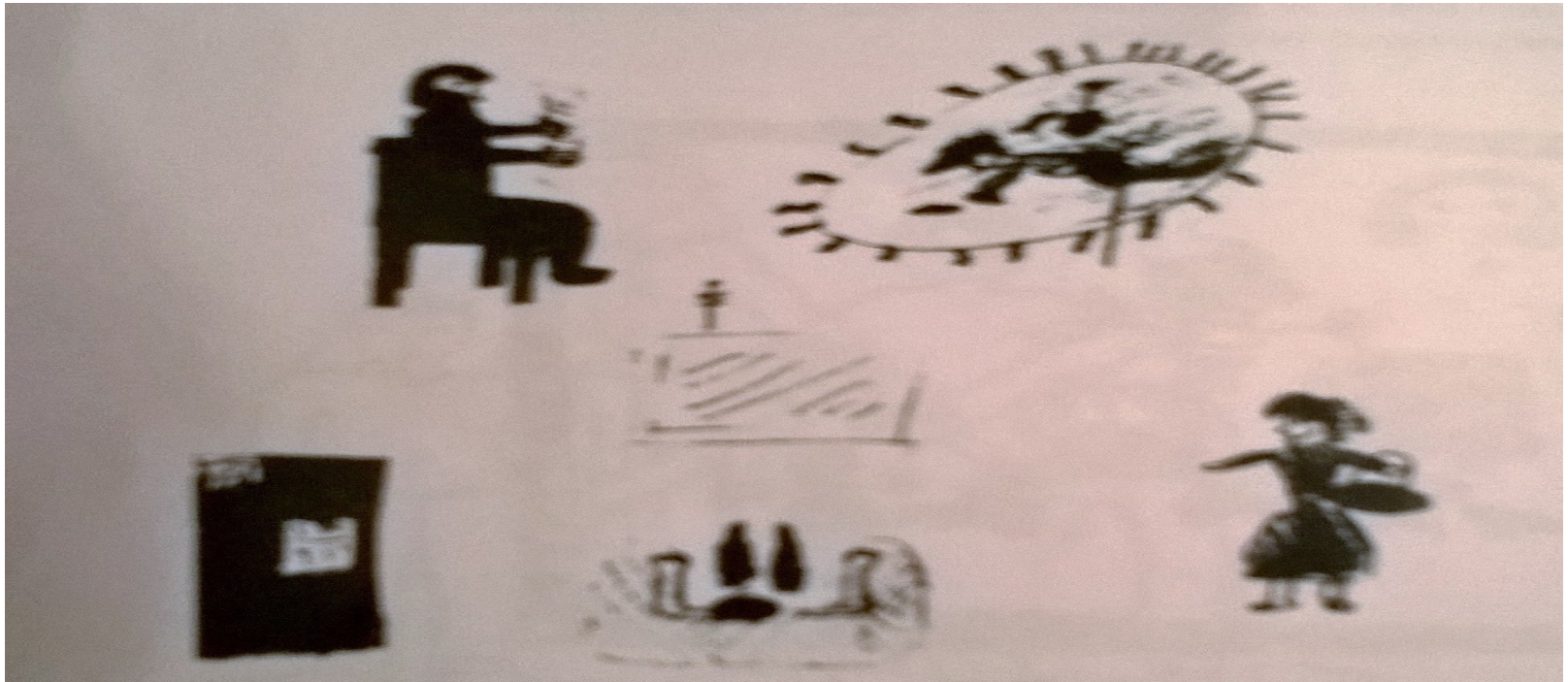
Σε κορνίζα

- Αυστηρή διαπαιδαγώγηση οικογένεια = ομάδα
- Καθήκον/τάξη κανόνες -όχι αυθορμητισμός
- Εκφράζεται με επιθετικότητα και πολλή κίνηση έξω από το σπίτι

Το κάθε μέλος σε άλλο δωμάτιο

- Αποσπασματική επικοινωνία
- Βιώνει απρόσωπη οικογένεια

ΚΟΥΜΠΙΑ-Συναισθηματική σπουδαιότητα

- Σταθερό δεσμό / σιγουριά
- Μετά τα 12 -13 γίνεται εξάρτηση και περιορίζει την αυτονομία

FAMILY PROJECT

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

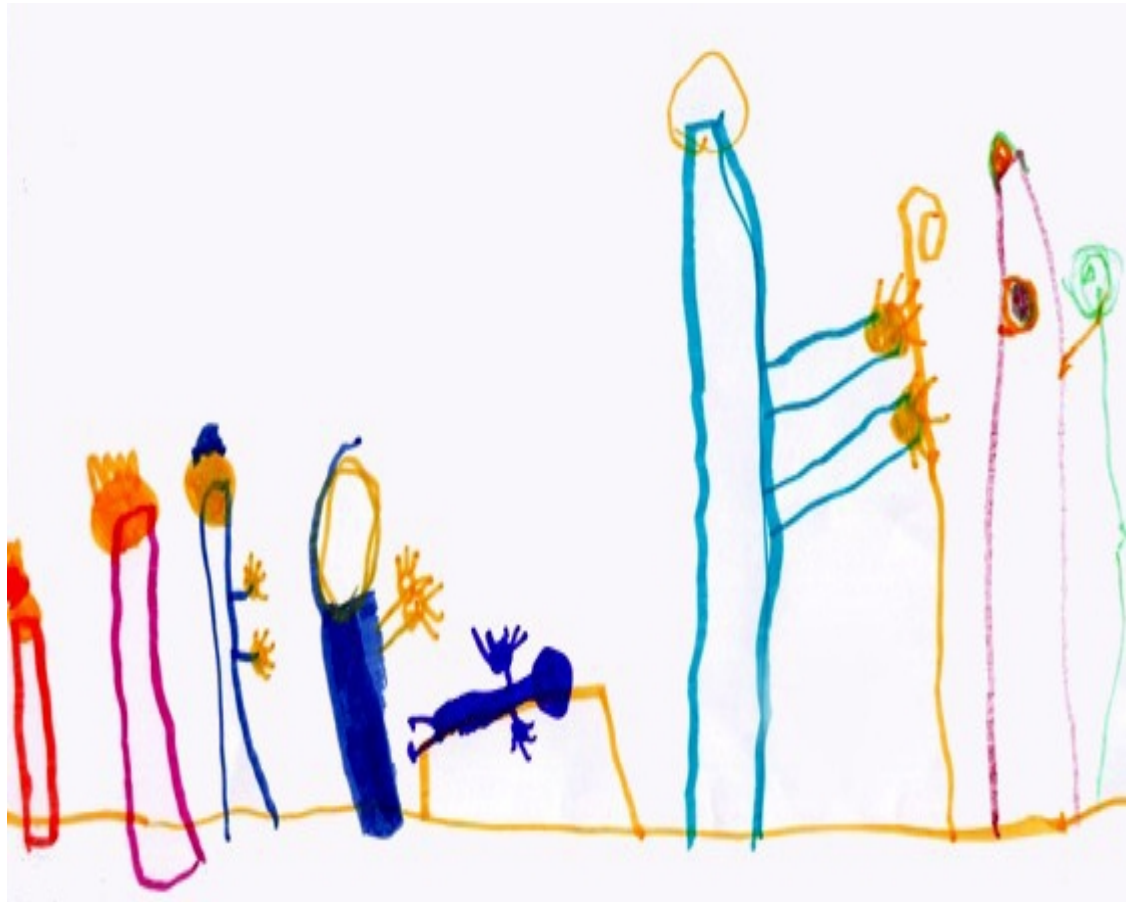
ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ

Αυτισμός

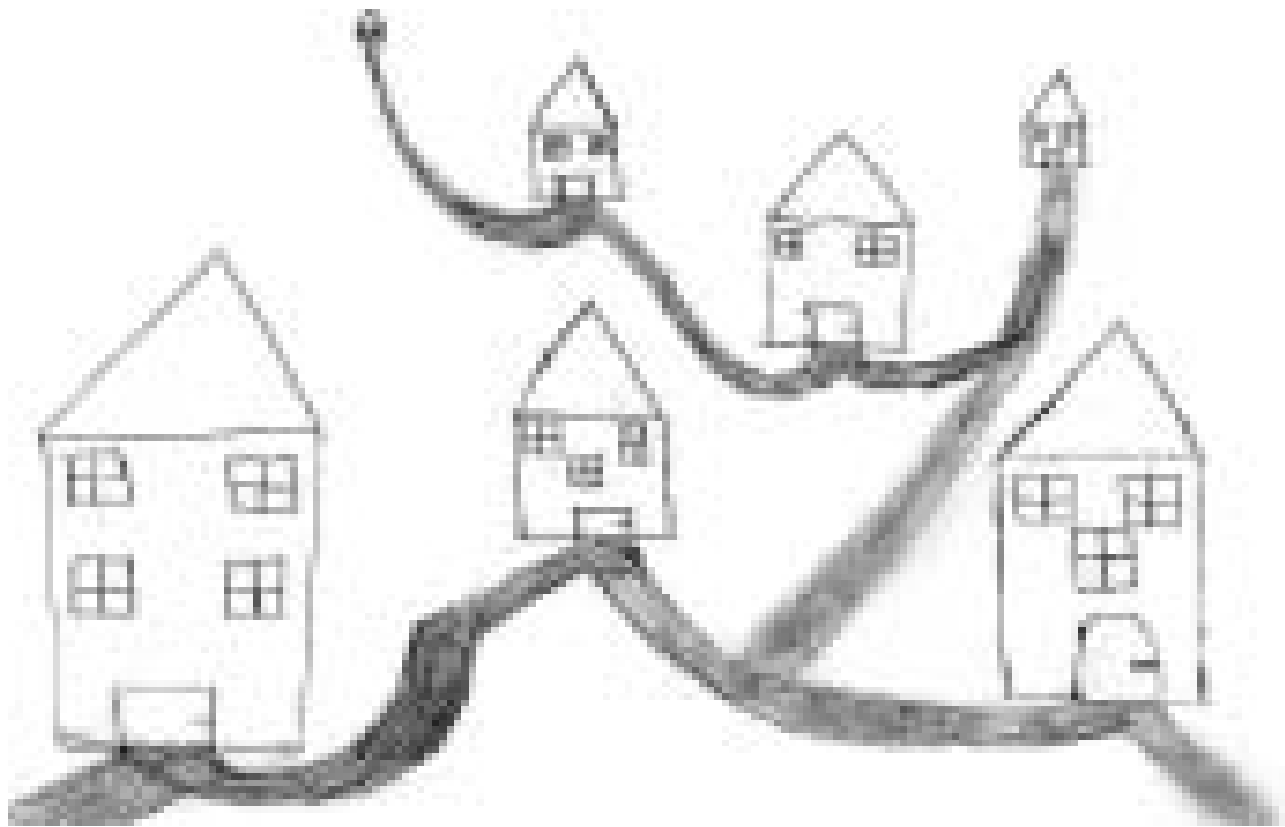

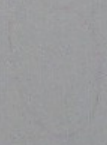
Asperger

Μέτρια-Οριακή Νοημοσύνη

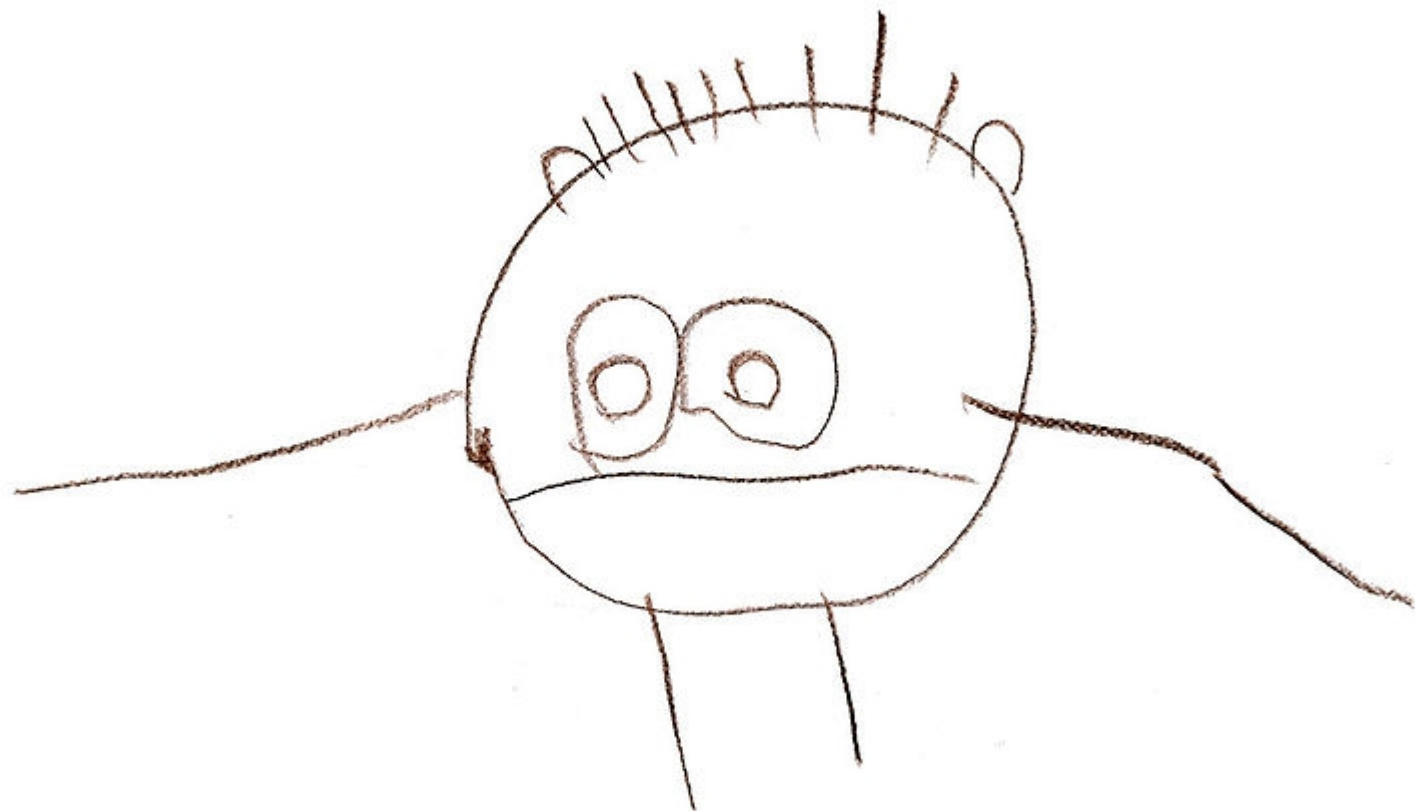

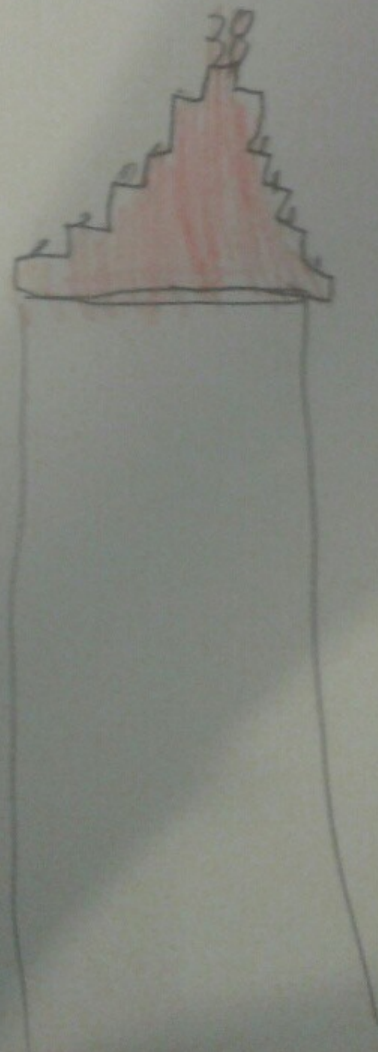

②

Αγγώδεις Διαταραχές

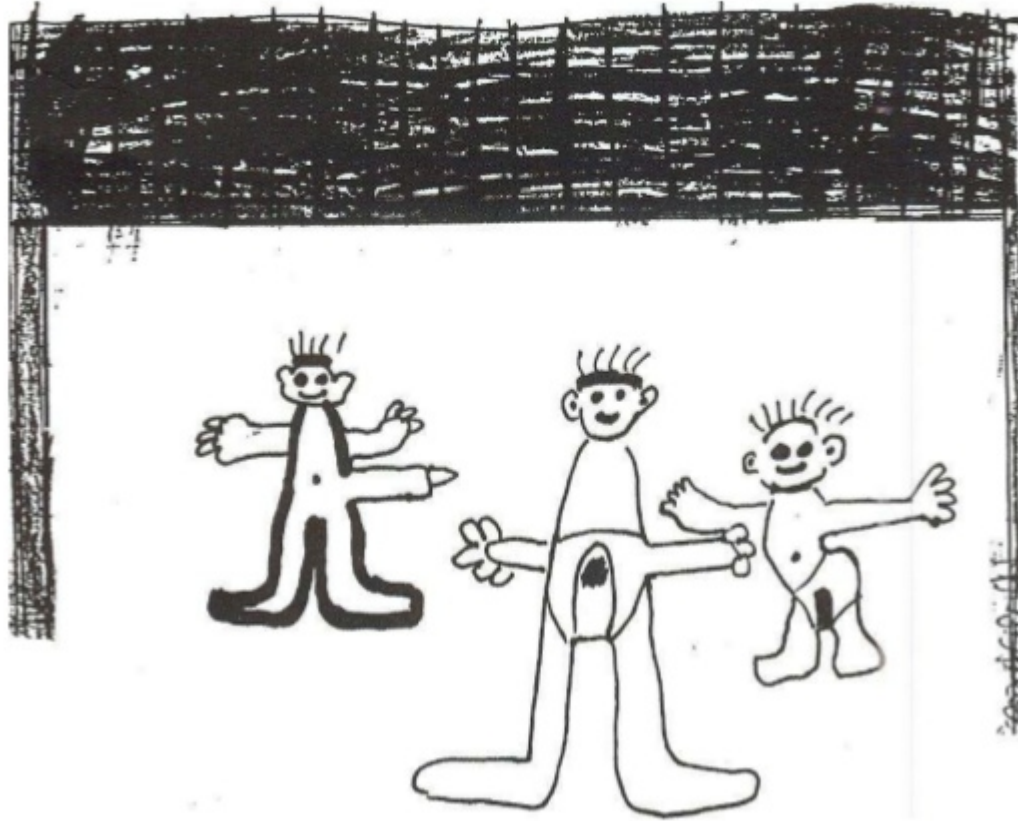

Κατάθλιψη

Draw a picture of your family life..

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

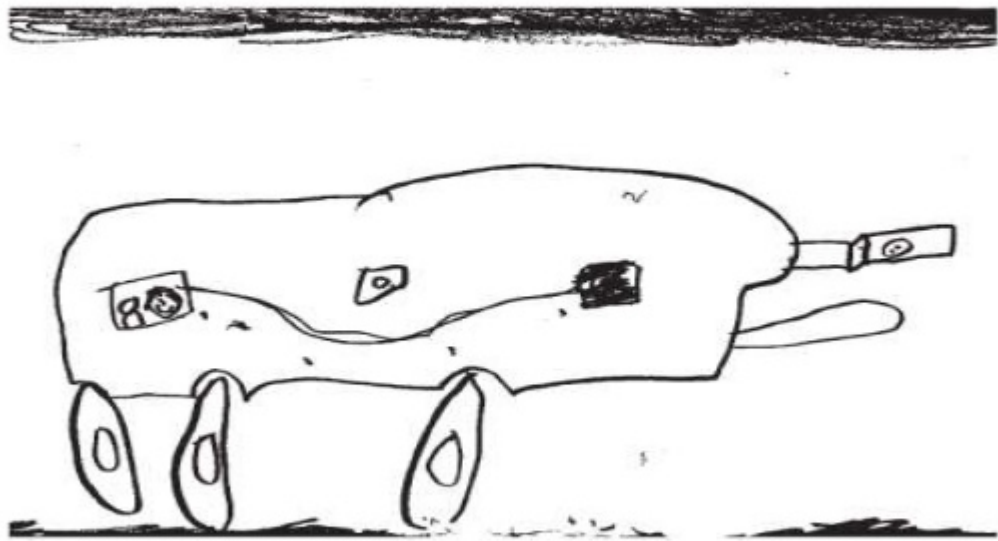

ΔΙΑΖΥΓΙΟ

